

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI

RUSKÝ A UKRAJINSKÝ ORGANIZOVANÝ ZLOČIN

**HROZBY A RIZIKA PRO ČR V KONTEXTU GLOBALIZACE
ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU**

Petr Pojman

2013

Autor:
PhDr. Petr Pojman

Recenzenti:
PhDr. Miroslav Scheinost
Prof. PhDr. František Ochrana, DrSc.
ThDr. Mgr. Marek Dluhoš, Th. D.

Technická redakce: Lucie Černá

Tento text neprošel jazykovou korekturou a je určen pouze pro studijní účely

ISBN 978-80-7338-129-5
© Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013
www.kriminologie.cz

OBSAH

Slovníček specifických pojmů	4
Úvod	5
1. Organizovaný zločin jako největší nevojenská hrozba pro ČR	11
1.1 Charakteristika rizik s hrozbou spojených	11
1.2 Ruskojazyčný organizovaný zločin – základní charakteristika	17
2. Mění se koncepce - mění se definice	19
2.1 Mafie v táborech Gulagu - Fungování organizovaného zločinu v podmínkách stalinského totalitarismu	19
2.2 Proměny organizovaného zločinu v podmínkách reálného socialismu	22
2.3 Rozpad SSSR – kriminální syndikáty nové doby	24
2.4 Organizovaný zločin v současném Rusku	27
2.5 Organizovaný zločin v současné Ukrajině	35
2.6 Nová kriminální elita - nová definice	39
2.7 Mafie a kriminálně syndikalistické státy	43
3. Ruskojazyčný organizovaný zločin jako globální hrozba	46
3.1 Zahraniční působení	46
3.2 Regionální expanze – globální obchod – emigrace	48
4. Působení ruskojazyčného organizovaného zločinu v ČR	53
4.1 Základní charakteristika fungování	53
4.2 Vybrané kriminální aktivity v kontextu globálního působení	56
4.3 Migranti ze zemí SNS– oběti ruskojazyčného organizovaného zločinu.	60
5. Snižování rizik v současných podmínkách	64
Závěr	67
Shrnutí	69
Summary	73
Seznam použitých zdrojů a literatury	77

Slovníček specifických pojmů:

Vor v zákoně: Do češtiny prakticky nepřeložitelný termín, bývá překládán jako *zloděj podle zákona/ze zákona*. Jde však spíše o *zloděje z principu či přesvědčení*, elitní představitele, “zlodějské barony“, vůdce/arbitry ruského podsvětí, zvláště pak tzv. *vorovského světa/vorovského mira*. Titul *vor v zákoně* uděloval *vorovský sněm (schodka)*. Kandidát byl ostatními *vory* korunován.

Avtoritět: Tj. čes. “autorita“ novodobí “kmotři“ *banditského světa/bandiského mira*. Tato seskupení, někdy nazývaná *brigády*, se formovala na základě kontroly nad určitým územím (čtvrtí), od toho jsou často odvozeny i jejich názvy. Jde o modernější koncepcce sovětského podsvětí, jejichž počet prudce vzrostl po zahájení *perestrojky*. V Moskvě takto vznikly např.: skupiny *Solncevská, Ljuberecká*, atd., v St. Petěrburgu šlo např. o *Tambovskou*, atd., na Urale o *Sverdlovskou* skupinu, apod.

Kryša: Tj. čes. střecha, systém ochrany tvořený kriminální nebo státní organizací, umožňující provozování legálních i ilegálních aktivit. *Kryšou* svého druhu je i výběr tzv. výpalného neboli *reketu*. Jde o jakýsi poplatek za skutečnou nebo fiktivní - vnucenou ochranu.

Zek: (tj. česky mukl) Vězeň v pracovních táborech v Sovětském svazu.

Cechoviky: Provozovatelé nelegálních - soukromých dílen a továren v SSSR, kde se vyrábělo nedostatkové zboží prodávané v rámci šedé ekonomiky.

Teneviky: Nelegální/stínoví podnikatelé v SSSR. V podmínkách socialismu patřili *teneviky* spolu s *cehoviky* a nomenklaturními obchodními kruhy k tvůrcům šedé sovětské ekonomiky.

Milice: Vyšetřuje, předchází, zabraňuje a odhaluje kriminalitu. Pátrá po osobách a zabezpečuje veřejnou bezpečnost. V r. 2011 byla Ruská milice přejmenována na policii. O přejmenování se uvažuje i v případě Ukrajiny. Vzhledem k tomu, že následující text zahrnuje delší časové období, píše pro přehlednost v celém textu milice.

Úvod

Předkládaná studie vznikla v rámci výzkumného projektu IKSP, který se týká každoročního sledování a analýzy vývoje kriminality v ČR, včetně sledování vývoje organizovaného zločinu a dalších forem závažné kriminality, konkrétně je součástí právě řešeného výzkumného úkolu: *Vývoj závažné trestné činnosti ve vztahu ke společenským vlivům a rizikům*. Právě z těchto důvodů je studie zaměřena na charakteristiku hrozby i rizika a prostor je věnován i společenským okolnostem vzniku a fungování organizovaného zločinu.

Při řešení tohoto výzkumného úkolu byly využity i poznatky z cest po zemích bývalého SSSR, které autor absolvoval v rámci doktorandského programu na Fakultě sociálních věd UK, realizovaných v roce 2011 za podpory *Specifického vysokoškolského výzkumu 2011 č. 263505*.

V úvodní části práce se věnuji vymezení pojmů “hrozba“ a “riziko“ tak, jak je třeba je chápat v souvislosti s fungováním organizovaného zločinu. Následně seznamuji čtenáře s širšími vývojovými a kontextuálními aspekty fungování organizovaného zločinu v postsovětském prostoru. Východisko analýzy tvoří “ontogeneze“ problému organizovaného zločinu. Následně se pokouším o jeho aktuální charakteristiku v Rusku a na Ukrajině.

V textu dospívám k dílčímu závěru, že tradičně vymezení pojmu “organizovaný zločin“ je jak svojí intenzí, tak i extenzí zastaralý. Inspirován kritickou kriminologií nabízím inovační definici “organizovaného zločinu“, kdy do něj zahrnuji politický a podnikatelský rozměr.

Práce je završena charakteristikou globálního působení ruskojazyčného organizovaného zločinu, v tomto kontextu se do centra mého výzkumu dostává i Česká republika.

Předkládaná studie vychází především z ruských a ukrajinských zdrojů. Přičemž je třeba zdůraznit, že téma organizovaného zločinu v Rusku je v současné kriminologické literatuře zpracováno nesrovnatelně detailněji než na Ukrajině. Kriminologické výzkumy na Ukrajině zaostávají za výzkumem, který probíhá v Ruské federaci nebo i v Bělorusku, zemích EU a ve Spojených státech.¹

Obecně platí, že vědecké zkoumání organizovaného zločinu je velmi často spojeno s nedostatkem zdrojů. Tento problém se s modernizací organizovaného zločinu prohlubuje. Obecným trendem je totiž stále zlepšující se konspirace aktivit kriminálních syndikátů. Toto zjištění se zdaleka netýká pouze skupin ruskojazyčných, ale je to trend globální. Nezpochybitelná fakta, o která by se mohl kriminolog opřít, většinou nejsou k dispozici. Daří se však nalézat jisté převládající trendy, které se mění v závislosti na společenskopolitické a bezpečnostní situaci.

Při studiu organizovaného zločinu proto nelze opovrhovat ani méně seriózními zdroji. Je však třeba velmi opatrně posuzovat a ověřovat jejich důvěryhodnost. Pokud jsou v textu takové zdroje citovány, vždy zapadají do celkového rámce. Ten je vytvořen ze seriózní kriminologické literatury. Jde tedy o informace pravděpodobně pravdivé.

V případě Ruské federace lze na základě studia dostupné kriminologické literatury, minimálně v obecné rovině, poměrně přesně charakterizovat aktuální stav. Pokus o něco podobného v případě Ukrajiny je nesrovnatelně komplikovanější, a to hned z několika důvodů. Situace v této zemi je i vzhledem k tamější politické situaci méně přehledná. A jak již bylo naznačeno, kriminologický výzkum organizovaného zločinu na Ukrajině není zdaleka tak rozsáhlý, jako v případě Ruské federace. Mezi autory se ještě častěji než je tomu v případě Ruska objevují lidé s jednoznačně opozičními postoji vůči současné politické reprezentaci. Jakkoli je takový postoj legitimní, velmi problematizuje nezávislost závěrů těchto autorů.

Využil jsem i internetové zdroje, zabývající se touto nebo související tematikou. Při podrobnějším popisu situace v Rusku, na Ukrajině a v ČR vycházím z odborných článků, informací z medií a výročních zpráv BIS a ÚOOZ.

¹ Корж, В.,П.: Криминалистический анализ организованной преступной деятельности в сфере экономики Украины, Материалы международной научно-практической конференции, Проблемы противодействия преступности в современных условиях, 16-17. 10. 03 Часть I.- Уфа: РИО БашГУ, 2003.

Rozsah i negativní vliv činnosti organizovaného zločinu prakticky v celém postsovětském prostoru je objektivní fakt. Velmi problematickou otázkou, bez jednoznačné odpovědi, jsou možnosti řešení těchto problémů.

Schopnosti i vůle k efektivnímu boji s organizovaným zločinem jsou v Rusku i na Ukrajině limitovány politickou mocí zločineckých skupin. Ochota současné politické reprezentace i opozičních sil k razantním krokům je nabourávána i tím, že řady prakticky všech relevantních politických subjektů jsou infiltrovány kriminálními elementy. S nepříliš velkou mírou nadsázky můžeme konstatovat, že podobnou situaci lze pozorovat i v politickém životě České republiky.

V předkládané studii se zaměřuji především na ruskojazyčný zločin - ruské a ukrajinské provenience - pocházející nebo mající základnu na území Ruské federace a Ukrajiny. Organizovaný zločin z těchto zemí patří v ČR mezi nejnaléhavější vnější hrozby. Je třeba ho co nejlépe poznat, neboť jedině tak budeme schopni na rizika spojená s těmito hrozbami adekvátně reagovat.

Omezovat se v analýze problému pouze na ruský a ukrajinský organizovaný zločin však možné není. Neexistuje totiž žádná jednoznačná linie, která by oddělovala organizovaný zločin v jednotlivých bývalých republikách SSSR. Spojuje je společná minulost, zájmy, vzájemné spory i spolupráce. Příkladů prolínání lze uvést celou řadu. Na Ukrajině narozený Semjon Mogilevič udělal kariéru většinou prostřednictvím ruských skupin organizovaného zločinu. V 90. letech mohl právě jejich prostřednictvím budovat své zločinecké impérium ve střední Evropě, včetně ČR. V Uzbekistánu narozený Alimžan Tochtachunov (Tajvančík)² byl v Rusku korunován *vorem v zakoně*, úspěšně expandoval do západní Evropy.³

Vzájemných kontaktů je tak využíváno v provozování kriminálních činností v zahraničí. Arménská skupina organizovaného zločinu, vedená *vorem v zakoně* A. Soghojanem, si v Praze na likvidaci arménského podnikatele najala Ukrajince Timura Treťjakova.⁴

2 Interpol, http://www.interpol.int/Wanted-Persons/%28wanted_id%29/1993-31998, nahlíženo 25.2.2013.

3 Thieves by Law, documentary by Alexander Genteev, 2010.

4 -ČT24, 26.4.12, Soud znovu osvobodil údajného "vora v zakoně" Soghojana.

-IDNES, 21.6.10, Soud řeší mafiánskou vraždu, mezi obžalovanými je i „vor v zakoně“.

Pod označením “ruskojazyčný“ organizovaný zločin se tak skrývají i skupiny a osoby pocházející z dalších republik bývalého SSSR, které ruštinu využívají jako lingua franca.⁵ V případě, kdy píšou o obecných trendech, které se týkají celého ruskojazyčného organizovaného zločinu, upozorňují na to v textu pouze tím, že píšou “ruskojazyčný“.

Z hlediska historického vývoje hrál ruský organizovaný zločin po celé 20. století nejdůležitější roli a zásadním způsobem ovlivňoval i vývoj v ostatních svazových republikách bývalého SSSR. Dodnes lze pozorovat, že řada i etnicky neruských skupin organizovaného zločinu přebírá jeho koncepci. V tomto kontextu lze poukázat na původ řady dnes aktivních *vorů v zakoně*. Tzv. *vorovský svět*, který se konstituoval především ve slovanském prostředí sovětských pracovních táborů, dnes z velké části sestává z osob neruského, velmi často kavkazského původu. Současné ruské kriminální skupiny a syndikáty fungují ve své většině již na základě modernějších koncepcí. Prolínání jednotlivých skupin v rámci celého postsovětského prostoru je natolik zřetelné, že jej nelze pominout ani v této studii.

Organizovaný zločin pocházející ze zemí bývalého SSSR je velmi složitý konglomerát vztahů, zájmů, skupin, organizací i osob. Ve svých moderních podobách jde o hrozbu, kterou lze jen velmi obtížně identifikovat i definovat. Války různých zločineckých gangů, tak charakteristické pro Rusko 90. let, jsou dnes již většinou minulostí, a to i přes to, že nelze říci, že by ke sporům vůbec nedocházelo. Zločinecké skupiny však spíše hledají cestu oboustranně výhodné spolupráce. Stejně tak je zaznamenávána spolupráce i se zahraničními skupinami.

Zahraněční expanze a globalizace jsou jevy historicky poměrně nové. O systematictější trans-nacionálním působení ruskojazyčných zločineckých skupin je možné hovořit až od konce 80. let.

Ruskojazyčný organizovaný zločin se po otevření hranic chopil příležitostí, které nabízel mezinárodní obchod. V současnosti je v řadě oblastí nejnvlivnějším hráčem, jehož zájmy zasahují jak kriminální, tak legální druhy podnikání. Analyzovat fungování skupin organizovaného zločinu v zahraničí bez znalosti jejich charakteru a postavení v zemi původu je nemožné. Jak později uvidíme, expanze se u jednotlivých skupin může i zásadně odlišovat. Tento poznatek zásadním

5 Kegö, W., a kol.: Russian Speaking Organized Crime Group in the EU, Institute for Security and Development Policy, Stockholm, 2011, s 9.

způsobem proměňuje i metodologický přístup ke zpracování tématu. Organizovaný zločin empiricky sledují jak v zemích původu, tak v zemích cílových (nebo na globálním trhu). Pomocí neúplné indukce identifikují převládající trendy.

Výzkum organizovaného zločinu je kromě již naznačených problémů komplikován i tím, že skupiny organizovaného zločinu nelze dnes většinou jednoznačně pojmenovat. Jsou kryty legálními firmami, advokátními kancelářemi, politickými stranami. V řadě případů se jejich členy stávají i příslušníci bezpečnostních orgánů. Od čistě kriminálních aktivit jsou mnohdy odděleny řadou byrokratických vrstev. Stírá se linie mezi zákonným a nezákonným, mezi kriminálníky a bezúhonnými.

1. Organizovaný zločin jako největší nevojenská hrozba pro ČR

1.1. charakteristika rizik s hrozbou spojených

Hrozba je primární, mimo nás nezávisle existující vnější fenomén (činitel), který může nebo chce poškodit nějakou konkrétní hodnotu. Závažnost hrozby je přímo úměrná povaze hodnoty a tomu, jak si danou hodnotu ceníme. Organizovaný zločin je hrozbou intencionální – připravuje, spouští či realizuje ji jedinec, skupina, organizace nebo dokonce stát.⁶ Pravděpodobnost, že dojde ke škodlivé události, ztrátě či poškození chráněných hodnot, je rizikem. Míru rizika - stav naší připravenosti (zranitelnosti) lze určit nebo odhadnout tzv. analýzou rizik.⁷

Organizovaný zločin na rozdíl od terorismu nevyhledává pozornost, své zájmy, cíle i činnost maximálně skrývá. Chce zůstat neprozkoumaným, nesrozumitelným. Hrozby, spojené s jeho činností, bývají podceňovány. Organizovaný zločin představuje zcela jistě největší hrozbu, pokud jde o vnitřní uspořádání a stabilitu států. Toto konstatování se netýká pouze zemí bývalého SSSR. Velmi aktuálně a stále zřetelněji ovlivňuje tento fenomén i rozvinuté demokratické země.

Z hlediska bezpečnosti globální organizovaný zločin akceleruje i hrozby další. Skupiny organizovaného zločinu se podílejí na proliferaci zbraní hromadného ničení, svými gigantickými finančními prostředky ovlivňují i globální ekonomiku. Zločinecké organizace mafiánského charakteru se skrytě stávají aktéry mezinárodních vztahů.⁸

6 Hrozby neintencionální jsou definovány fyzikálně, jde např. o živelné katastrofy.

7 Zeman, P. (ed.): Česká bezpečnostní terminologie, Zeman, P., Hrozba a riziko, s. 85-96, Brno 2002.

8 Druláková, R., Drulák, P.: Tvorba a analýza zahraniční politiky, Praha 2007, str. 15.

České ministerstvo vnitra označuje organizovaný zločin za nejvážnější nevojenskou hrozbu pro českou společnost. Zločinecké skupiny podřívají společenské uspořádání, narušují stabilitu ekonomiky, podkopávají demokratické struktury a v konečné fázi tak způsobují zánik demokratického státu.⁹

Organizovaný zločin je tvořen řadou aktérů. Největším ohrožením pro ČR je v současné době s velkou pravděpodobností především domácí organizovaný zločin. Stát ročně ztrácí gigantické finanční prostředky. Státní i stranické aparáty jsou zapojeny do rozličných korupčních schémat a jsou ovlivňovány lobbistickými skupinami. V různých kontextech se těmto jevům říká korupce, neefektivita, lobbismus. Jde však o nejmodernější formy organizovaného zločinu. Velmi mocné, velmi výdělečné, velmi efektivní, k násilí se uchylující pouze výjimečně. Korupce a klientelismus narušují strukturu státních institucí. Ty se stávají zranitelnějšími a nejsou s to adekvátně reagovat ani na vnější hrozby. Riziko ohrožení chráněných hodnot tak významně stoupá. Dochází k situaci, kterou někteří experti nazývají “state capture“: k únosu státu.¹⁰

V ČR notoricky známá problematika vojenských zakázek a předražené nákupy nekvalitního vojenského materiálu nabourávají obranyschopnost země, čímž vzrůstá i riziko, že naše země nebude schopna adekvátně reagovat ani na hrozby vojenské. Ministerstvo vnitra ČR varuje, že velkým rizikem je snaha organizovaného zločinu pronikat do orgánů veřejné správy, jejímž prostřednictvím pak ovlivňují dění v zájmových oblastech. Dle informací Ministerstva vnitra ČR nejsou vlivu organizovaného zločinu prosty ani orgány činné v trestním řízení.¹¹

Ve svých moderních podobách se tak organizovaný zločin v ČR v některých ohledech podobá konceptu sicilské mafie, která již na konci 19. století pochopila, jak výhodné je být u zdroje politické moci. Přítel jednoho z mafiánských donů se tehdy stal premiérem Sicílie.¹²

Organizovaný zločin na celém světě se modernizoval. O to, čeho dosáhla Italská mafie před 150 lety, se dnes snaží praktiky všechny významnější zločinecké organizace na světě. Organizovaný zločin se modernizuje a vytváří paralelní mocenské struktury. Ty lze v řadě případů charakterizovat

9 Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2011-2014, MV ČR, s. 4.

10 Smith, L. M.: Sociologický ústav AV ČR, Seminář: Co víme a nevíme o korupci v ČR, TIC, ČKS, 18.12.2012.

11 Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2011-2014, MV ČR, s. 4.

12 Nožina, M.: Organizovaný zločin v České republice, Praha 2003, s. 156.

právě jako *mafie* - tedy zločinecké skupiny, které usilují o politickou moc, monopolizaci násilí a kontrolu nad zájmovým teritoriem.¹³ Samotná kriminální činnost těmito syndikáty provozovaná již není tím největším nebezpečím, které z jejich existence pramení. Daleko větším nebezpečím je jejich mocenský potenciál, který jim dovoluje ovlivňovat ekonomiku a politiku státu.

Definovat organizovaný zločin v jeho moderních podobách je obtížné. Podle dokumentu Rady EU 6204/97/2 ENFOPOL 35 REV 2 ze dne 21. 4. 1997 se organizovaným zločinem rozumí trestná činnost zločineckých skupin, které splňují kombinaci následujících kritérií: spolupráce dvou nebo více osob po delší či neomezenou dobu a podezření z páchání závažné trestné činnosti, motivované finančním ziskem nebo získáním moci. Tato kritéria pak musí být doprovázena některými z doplňujících kritérií: rozdělení úkolů mezi jednotlivé členy skupiny, uplatňování určitého druhu disciplíny a vnitřní kontroly, působení na mezinárodní úrovni, používání násilí či jiných zstrašovacích prostředků, využívání obchodních či podnikatelských subjektů, zapojení do praní špinavých peněz, uplatňování vlivu v politice, médiích, veřejné správě, justičních orgánech či ekonomice.¹⁴

Organizovaný zločin je tedy dle definice poměrně širokým pojmem. Jednotlivé skupiny organizovaného zločinu se od sebe mohou výrazně lišit. Moderní formy organizovaného zločinu jsou charakteristické prohlubující se konspirací, legalizací a tedy z kriminologického hlediska i zvyšující se latentností. Systém organizovaných zločineckých skupin je nahrazován systémem organizovaného zločineckého prostředí.

Tuto tendenci potvrzuje i zpráva vypracovaná britským Královským Institutem pro mezinárodní vztahy Chatham House. Organizované zločinecké prostředí tvoří nejen zločinci, ale i osoby, které nevědí o svém podílu na zločinecké činnosti a jsou přesvědčeny o legálnosti svého počínání.¹⁵ Organizovanému zločinu slouží např. v administrativě nebo jako obchodní zástupci ve firmách či institucích, které jsou součástí organizovaného zločineckého prostředí.

13 K terminu "mafie" viz: Nožina, M.: Mezinárodní organizovaný zločin v České republice, Praha 2003, str. 156.

14 Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2011-2014, MV ČR, s. 5.

15 Informace o srůstání legální a nelegální sféry vyplývají ze zprávy, kterou v průběhu r. 2009 zadal Europol Královskému Institutu pro mezinárodní vztahy Chatham House (Chatham House, Royal Institute of International Affairs). Citováno dle: Koncepce boje proti organizovanému zločinu v ČR na období let 2011-2014 MV ČR.

V postsovětském prostoru pozorujeme celou řadu kriminálních skupin, syndikátů i společenství. Ty se ve své nejméně rozvinuté formě blíží spíše organizované skupině pachatelů, ve svých nejs sofistikovnějších podobách jsou tvůrci a součástmi onoho organizovaného zločineckého prostředí.

*Současný organizovaný zločin totiž není jen součet zločineckých skupin a jejich zločinů. Je to i kvalitativně jiná charakteristika takového stavu. Organizovaný zločin sám je včleněn do společenského systému, ovlivňuje i jeho další složky, především však politiku a ekonomiku.*¹⁶

Takto vytvářená paralelní struktura často představuje ještě větší hrozbu, než samotná kriminální činnost. *Aktivity zločineckých organizací zasahují veřejný i soukromý sektor, dopadají na ekonomiku, a to až do té míry, že ekonomiky menší či hospodářsky méně rozvinutých zemí se mohou dostat do závislosti na organizovaném zločinu. Organizovaný zločin narušuje suverenitu států, rozvíjí své akce bez ohledu na státní hranice, je vskutku globálním jevem, takže snaha čelit hrozbě organizovaného zločinu je dnes možná pouze společným koordinovaným mezinárodním úsilím.*¹⁷

Pro popsání hrozby a analýzu rizika není čistě právní definice dostatečným nástrojem. Neumožňuje jednotlivé skupiny detailněji charakterizovat a kategorizovat tak míru rizika spojenou s jejich činností. Zcela objektivním faktem je, že největší hrozbu pro společnost i stát představují zločinecké organizace mafiánského charakteru. Tedy ty, které uplatňují svůj vliv i v politice, médiích, veřejné správě, justičních orgánech či ekonomice. To stále častěji pozorujeme i v případě domácího organizovaného zločinu v ČR. Obrovské finanční prostředky a možnost legálního krytí umožňuje členům těchto organizací snadno pronikat i do zahraničí. V zemích bývalého Sovětského svazu jsou tyto hrozby ještě naléhavější a rizika spojená s jejich činností zřetelnější. Vliv ruskojazyčných kriminálních syndikátů tudíž nelze omezovat pouze na země SNS.

16 Гилинский Я., Глобализация и девиантность, St. Petěrburg, 2006, s. 75.

17 Scheinost, M.: Český organizovaný zločin v mezinárodním kontextu, IKSP, 2011, s. 4

Výzkumy IKSP dokládají, že etnický, resp. národnostní faktor hraje důležitou roli při sdružování pachatelů trestné činnosti do zločineckých organizací.¹⁸ V ČR je zároveň výhradně národní organizovaný zločin spíše raritou. Většina zločineckých skupin operuje v součinnosti se zahraničními partnery.¹⁹ Expandující cizojazyčný organizovaný zločin tak vyostřuje i rizika, spojená s aktivitami domácího organizovaného zločinu.

Organizovaný zločin tvořený zahraničními aktéry je hrozbou expandující, hrozba vzniká v zahraničí. Na rozdíl od domácího organizovaného zločinu nejsme schopni její vznik příliš ovlivnit. Promyšlenými kroky lze pouze snížit riziko s hrozbou spojené. Hrozba může být nevpouštěna nebo vytlačena z území státu. Jak však později uvidíme, je moderní globálně působící organizovaný zločin takovým druhem hrozby, která může představovat riziko i bez přímé fyzické přítomnosti jeho exponentů v zemích, které jsou v jeho zájmovém prostoru.

Zásadním rozdílem mezi domácím a zahraničním organizovaným zločinem je to, že v případě domácího můžeme riziko snižovat likvidací samotné hrozby. V případě zahraničního organizovaného zločinu jsme většinou schopni snižovat pouze riziko.

Hrozbu jako takovou nejsme schopni příliš ovlivnit. V případě ruskojazyčného organizovaného zločinu tkví její původ ve vnitřní situaci zemí bývalého SSSR. V první řadě je třeba hrozbu co nejlépe poznat, v druhé řadě je třeba vytvořit podmínky, které by omezily rizika s touto hrozbou spojená.

Jestliže nebude této hrozbě věnována dostatečná pozornost, zvyšuje se riziko, že se ruskojazyčný organizovaný zločin stane subjektem, který podobně jako dnes domácí organizovaný zločin začne ovlivňovat vnitřní, bezpečnostní, ekonomickou nebo dokonce politickou situaci v zemi. Pokud jde o jeho potencionální možnosti, je na to finančně i manažersky připraven. Ve svých zemích takového postavení již dávno dosáhl. V textu bude uvedena řada příkladů, které tento stav dokládají.

18 Scheinost, M.: Český organizovaný zločin v mezinárodním kontextu, IKSP, 2011, s. 5.

19 Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2011-2014, MV ČR, s. 4.

V zemích EU (včetně ČR) působí kromě ruských a ukrajinských i další “ruskojazyčné“ skupiny organizovaného zločinu; zvláště skupiny pocházející ze severního Kavkazu. Přestože jejich základnou je Ruská federace, tvoří specifické kriminální prostředí, v některých aspektech autonomní a odlišné od ruského. Zároveň lze v některých případech sledovat, že ruské skupiny - nebo spíše kriminální syndikáty - tvoří jakousi strukturu, která zastřešuje aktivity dalších ruskojazyčných skupin. To lze nejčastěji pozorovat v případě běloruských kriminálních skupin.²⁰ Někdy však i v případě ukrajinských,²¹ případně i čečenských skupin.

Hovoříme-li o konkrétních skupinách, pak jsou z pohledu ČR pochopitelně nejnaléhavější hrozbou ty, které pocházejí z evropské části Ruska. Zvláště pak nejmocnější skupiny z Moskvy a St. Petěrburgu. V případě Ukrajiny je situace srovnatelná, v ČR působí především skupiny ze západní části země. Kriminální elementy, pocházející z východní Ukrajiny nebo asijské části Ruska, mají zájmy spíše v oblastech geograficky bližších místu jejich původu. To však pochopitelně neznamená, že by se Evropě a ČR programově vyhýbaly.

20 - Трубочкин, Г.: V letech (1994-2006) vyšetřovatel zvláště závažné trestné činnosti Generální prokuratury Běloruska. Citován dle dokumentu: ОтМОРОЗки Банда Морозова. RenTv).avi, <http://youtu.be/KvEdmkXPfAY>, nahlíženo 3.8.12.

-Боярович, Е., Капкан для “анторитета“, Милиция, журнал МВД РБ, No4(34), 2011.

21 Kupka, P., Šmíd, T.: Český organizovaný zločin, r. 2011, Brno s. 121.

1.2. Ruskojazyčný organizovaný zločin – základní charakteristika

Organizovaný zločin pocházející ze zemí bývalého SSSR není specifický, pokud jde o jeho způsoby modernizace nebo metody fungování. Organizovaný zločin se na celém světě modernizuje podobným způsobem. Vždy jde spíše o míru a rozsah vlivu a moci. Minimálně v evropském kontextu je tak výraznou specifikou ruskojazyčného organizovaného zločinu jeho rozsah, rychlý rozvoj a mocenský potenciál. V tomto ohledu překonal všechny dosud existující koncepce. Co do propracovanosti systému fungování jej lze v Evropě srovnat pouze s italským organizovaným zločinem, který za ním však již zcela jistě zaostává.

Jak již bylo upozorněno výše, i výraz skupina organizovaného zločinu může být v řadě případů nepřesný. Zvláště pak v situaci, kterou v případě ruského i ukrajinského organizovaného zločinu pozorujeme na přelomu století. Dochází zde ke stále větší centralizaci. Ta však většinou nespočívá v centrálním řízení kriminálních aktivit, jde spíše o konsolidaci organizovaného zločinu jako takového. Čistě nezákonné činnosti jsou přenechány jednotlivým elementům kriminálního prostředí. To je pak jako celek zastřešováno legálním soukromým nebo dokonce státním subjektem. Jde většinou o velmi propracovaný koncept tzv. *kryši*.

Ti, kdo provozují činnost nelegální, potřebují *kryšu* proto, aby se nestali terčem bezpečnostních orgánů. Ti, kdo provozují činnost legální, potřebují *kryšu* na to, aby se nestali terčem útoku konkurence či kriminálních elementů. Těm, kdo o žádnou *kryšu* nestojí, je vnucována násilím.

Jde o velmi propracovaný systém vztahů, který má své vlastní názvosloví. Hovoříme tak o tzv. *kryše* černé tj. *banditské* - tvořené skupinou organizovaného zločinu, nebo o *kryše* rudé - tvořené státními složkami. Přičemž *kryša* KGB bývala označovaná jako *kryša komitětovska* a *kryša* tvořena *milicí* je označována jako *kryša mentovska*. Dnes je tato "ochrana" legálního i nelegálního podnikání tvořena především státními organizacemi, pod jejich *kryšou* však fungují méně významné *kryši bandistké*.²²

²² Rozhovor autora bývalým příslušníkem milice Andrejem Blinushovem 11.12.2010.

Organizovaný zločin tak splývá se státem, či vytváří paralelní strukturu, která funkce státu v některých ohledech přebírá nebo nahrazuje. K nahrazení fungování státu dochází spíše v zemích se slabou centrální vládou. Ke splývání pak v zemi, kde je postavení centrální vlády silné, ale mechanismy společenské kontroly fungují nedostatečně. To je dle mého názoru případ Ruska, Ukrajina leží pravděpodobně někde na pomezí.

Pro kriminologickou a politologickou analýzu je důležitější sledovat hlavní proměny a tendence, popřípadě varovat před možnými budoucími riziky. Vývoj a změny, kterými prošel organizovaný zločin v poslední době, jej udělaly silnějším, nebezpečnějším a vlivnějším. Z počátku se jednalo spíše o organizace založené na neformálních společenstvích. V současné době se podobá racionálním byrokratickým organizacím manažerského typu. Toto konstatování však neplatí pouze pro ruský a ukrajinský organizovaný zločin, ale je to obecný trend, který lze v menší nebo větší míře sledovat na celém světě.

2. Mění se koncepce - mění se definice

2.1. Mafie v táborech Gulagu - Fungování organizovaného zločinu v podmínkách stalinského totalitarismu

Pro potřeby této studie si dovoluji jako výchozí bod pro studium soudobých skupin organizovaného zločinu v Rusku určit 30. léta 20. století. V této době došlo k dotvoření tzv. *vorovského světa* a především jeho elitní kasty tzv. *vorů v zákoně*. Stalinovi se v téže době daří soustředit veškerou moc do svých rukou. V SSSR byla tehdy vytvořena skutečná vertikála moci. Existovalo pouze jediné mocenské centrum. Vše bylo podřízeno Stalinově vůli. Jak *vorovský svět*, tak tehdejší politický režim SSSR, označovaný podle svého tvůrce *stalinismus*, lze charakterizovat jako totalitní systémy.

Vorovský svět spojoval prvky totalitarismu s anarchismem. Neuznával státní moc, zároveň však bezvýhradně respektoval autoritu své vlastní elity - *vorů v zákoně*. Stalin striktně vyžadoval respekt a poslušnost od všech obyvatel SSSR. *Vorovský svět* byl tak se stalinismem nekompatibilní.

O stranických i státních záležitostech se rozhodovalo na zasedáních politbyra. Zásadní otázky sovětského podsvětí řešily tzv. *vorovské schodky*. Paralelně vedle sebe existovaly dva totalitní systémy, které se navzájem neuznávaly. V jednom bodě si však vyšly vstříc. S tichým souhlasem administrativy táborů bylo *vorům* umožněno, aby v sovětských pracovních táborech vytvořili mocenskou strukturu, kterou bychom mohli charakterizovat jako "mafii".

Z pohledu kriminální činnosti by *vorovská* společenství té doby často nemohla být definována jako skupiny organizovaného zločinu. Šlo například o běžné krádeže, těch se někdo

účastnil sám, někdo v organizované skupině pachatelů. Organizovaná struktura se vytvořila nikoli s cílem páchat konkrétní zločiny, ale s cílem ovládat podsvětí jako takové. *Vory v zakoně* nemuseli nutně stát v čele konkrétních skupin, byli autoritou pro celý *vorovský svět*. Roky strávené ve vězení a v pracovních táborech (na zóně) jim dodávaly autority. Řada *vorů v zakoně* strávila ve vězení desítky let. Z hlediska fungování dnešního organizovaného zločinu jde o těžko srozumitelný postoj. V kontextu tehdejší doby však nebyl velký rozdíl mezi životem na “svobodě“ a za ostatním drátem. V táborovém slangu se dokonce o světě venku mluvilo jako o “velké zóně“. Zvláště pak pro profesionální zločince nebyla doba strávená v táborech žádným utrpením. Vybuodovali si zde totiž takové postavení a moc, jaké by se jim na svobodě nikdy nedostalo.²³

Počátkem 30. let se sovětská moc sice pokusila *vory* indoktrinovat. *Vory-zloději* byli považováni za “společensky blízké“ na rozdíl od politických, kteří byli “společensky nebezpeční“. Předpokládalo se, že budou “reformovatelní“. Sovětské úřady však od myšlenky převýchovy profesionálních kriminálních později upustily a rozhodly se využít je ke kontrole ostatních vězňů.²⁴

Jedním z hlavních architektů systému táborů byl Naftalije A. Frenkel, bývalý vězeň, který se vypracoval a stal se jedním z nejdůležitějších velitelů na Soloveckých ostrovech, kde byly založeny první pracovní tábory v SSSR. Lze doložit minimálně jednu schůzku Frenkela se Stalinem ve třicátých letech.²⁵ Záznamy o jednáních a rozhodnutích, které probíhaly v rámci *vorovského světa* na tzv. *vorovských sněmech (schodkách)*, pochopitelně neexistují.

V kontextu tehdejší společenské situace je však velmi pravděpodobné, že na dotvoření *vorovského kodexu* a “konstituování“ *vorovského světa* se podílelo několik faktorů. Zčásti byl *vorovský svět* autentický, zčásti inspirován a ovlivněn, jako vše v SSSR, činností tajné policie. V žádném případě však nebyl *vorovský svět* v “opozici“ vůči Stalinovu režimu v SSSR, jak bývá někdy chybně zmiňováno.

Byl tak vytvořen mocenský kriminální syndikát, který ovládal život v pracovních táborech. Kromě elitní kasty *vorů v zakoně* byla tato skupina tvořena především běžnými kriminálníky, označovanými jako *urkové* či *blatnyje*.

23 Appelbaum, A.: GULAG, historie, Plzeň 2004, s. 259.

24 Абрамкин, В.Ф. А кол.: Уголовная Россия – тюрьмы и лагеря, sv. I. Moskva, 1993. s. 9.

25 Appelbaum, A., cit. dílo. 45-64.

Většina politických vězňů z doby stalinismu *vory* vášnivě nenáviděla. Varlam Šalamov napsal: *Zločinci nejsou lidé, v táborech se dopouštěli nesčetných zločinů*“²⁶. Alexander Solženicyn psal: *Právě tento všelidský svět, náš svět, se svou morálkou, zvyky a způsoby chování, kriminálníci nenávidí nejvíc, tomu se nejvíc posmívají, to je v největším rozporu s jejich asociálním, protispolečenským klanem.*²⁷

Kultura a tradice *vorů* se velmi lišily od kultury ostatních sovětských občanů a vlastně i od většiny dnes fungujících skupin organizovaného zločinu. *Vorovský svět* neuznával a opovrhoval spořádaným, legálním životem. *Vor v zákoně* odmítal pracovat, vlastnit pas, odmítal jakoukoli spolupráci s úřady, leda když to dělal, aby je využil.“²⁸

Vory v zákoně byli v rámci sovětských pracovních táborů skutečně velmi mocnou strukturou. Zbytek země byl v moci Stalina. *Vorovský svět* a stalinský totalitarismus si navzájem velmi pomohly. Pracovní tábory se díky Frenkelem iniciované reformě staly jedním z nástrojů industrializace SSSR. A v sovětském kriminálním podsvětí se poprvé v jeho historii vytvořila mafiánská struktura. *Vorovský svět*, který být hlavním hráčem sovětského podsvětí, tak stalinismus přežil právě především proto, že se ukázal být užitečným “pomocníkem“ administrativy pracovních táborů. Pokud by se sovětská administrativa té doby rozhodla *vory* zlikvidovat, měla na to k dispozici veškeré nástroje a mimo jakoukoli pochybnost by se jí to podařilo. K tomuto kroku však nepřistoupila.

26 Shalamov, V. *Kolyma Tales*, Londýn 1994, s. 411.

27 Solženicyn, A.: *Souostroví Gulag*, sv. II., Praha 1990, s. 228.

28 Appelbaum, A. cit. dílo, s. 257-258.

2.2 Proměny organizovaného zločinu v podmínkách reálného socialismu

Tradiční *vorovský svět* opovrhoval těmi, kteří se z různých důvodů rozhodli nejdůležitější částí kodexu nedodržovat. Po II. světové válce se vytvořila nová kasta tzv. *banditů*. Celá druhá polovina 20. století je charakteristická právě soupeřením “tradicionalistů“ a nových koncepcí.²⁹

Postupná proměna sovětského státu začala nabízet stále více možností zisku. Nešlo už velmi často o čistě kriminální aktivitu, ale spíše o pololegální činnost, kdy bylo výhodné zapojit se i do některých oficiálních struktur. Po nástupu Chruščova do čela země se v SSSR začala vytvářet šedá ekonomika. Vznikla celá kasta tzv. *cechoviků*, bohatých, mimo zákon působících podnikatelů. Nelegální soukromý průmysl, tajné dílny – *cechy* a továrny vyráběly nedostatkové zboží velmi často z odcizeného materiálu na odcizených strojích. *Cechoviki*, stejně jako účastníci dalších sfér šedé ekonomiky, se stali tzv. *teneviky* – podnikateli v podmínkách socialismu, který soukromou podnikatelskou aktivitu nepovoloval.³⁰

Institucionalizovaná korupce v komunistické nomenklatuře a její navázání na *teneviky* - byla pro obě skupiny zdrojem nepředstavitelných zisků.³¹ Největšího rozsahu dosáhla především během Brežněvovy vlády³², kdy již šedá ekonomika nahrazovala nevykonný systém centrálního plánování. Korupce se stala přirozenou součástí fungování společnosti i komunistické strany. Od 70. let se v sovětské společnosti začaly formovat organizace mafiánského typu.³³ Vytvářely se vzájemně výhodné vazby mezi *teneviky*, nomenklaturou i profesionálními zločinci.³⁴ O užším mocenském syndikátu, který obklopoval generálního tajemníka L. Brežněva, se dokonce v aparátě Ústředního výboru KSSS neoficiálně hovořilo jako o “Dněpropetrovsko-moldavské mafii“.³⁵ V polovině 70. let se podobné struktury vytvořily i v Leningradě. Ve městě na Něvě se tehdy poprvé objevil jev, který se za dvacet let stane *cosa nostrou* ruského stříhu.³⁶

29 Šmíd, T.: Organizovaný zločin v Ruské federaci, Brno 2009, s. 92.

30 Nožina, M.: cit. dílo s. 51-56.

31 Nožina, M.: cit. dílo s. 51-62.

32 Galeotti, M.: Čas úzkosti, Praha 1998, s. 207.

33 Gilinskij, J.: Crime and deviance: stare from Russia, Center of Deviantology, 2000, s. 90.

34 Gilinskij J.: Organized Crime and the Financial Crisis Recent Trends in the Baltic Sea Region, 2011, s. 117.

35 Медведев, P.: Секретный Андропов, ежемесячник Совершенно секретно, No.8/113,

36 Вышенков, Е.: Крыша, Санкт-Петербург, 2011, s. 5.

Vorovský svět v této době hrál stále určující roli v nápravných táborech. I zde se však jeho postavení proměňovalo v důsledku politických změn, kterými Sovětský svaz prošel. Po Stalinově smrti se výrazně snížil počet politických vězňů a práce zeků přestala hrát tak podstatnou roli v industrializaci země. I vzpomínky politických vězňů na *vory* té doby jsou odlišné. Politický vězeň konce 60. a počátku 70. let Vladimír Bukovsky vzpomíná na *vory* takto: *Táboory byly pod jejich kontrolou, to bránilo jakékoli svévoli. Mně to zachránilo život. Podle vorovské ideologie jsem byl jejich – nepřítel státu. Říkali, my sedíme každý za své, ty za společné.*³⁷ Právě v této době by tak snad *vorovská* společenství mohla být vnímána jako určitá “pozice“ vůči zkorumpované státní moci.

Největší zlom ve vývoji sovětského organizovaného zločinu však přišel s nástupem perestrojky. Na IX. zasedání Nejvyššího sovětu byl přijat Zákon o kooperacích. Začaly se rozvíjet nové obchodní vztahy. Skupiny organizovaného zločinu měly možnost legalizovat své zisky. Zvýšil se počet adres zatížených tzv. *výpalmým – reketem*.³⁸ Část svých výdělků musela skupinám organizovaného zločinu odevzdávat řada začínajících podnikatelů. Metody tzv. *reketírů* byly velmi nevybíravé.

Vznikla také řada zcela nových skupin organizovaného zločinu. Mezi jejich členy se stále častěji objevovali bývalí vojáci nebo vrcholoví sportovci. Ti se stali nepotřebnými a sociálně nezajištěnými. Podobným způsobem byla vytvořena jedna z nejlivnějších zločineckých organizací 90. let., tzv. Solncevská mafie.³⁹ Velmi zajímavým detailem je i to, že v čele některých skupin organizovaného zločinu tehdy stanuly osoby, vedené do té doby jako agenti milice.⁴⁰

V době, kdy se rozpadl Sovětský svaz, existovala již řada ruskojazyčných skupin organizovaného zločinu, které byly natolik etablované, že mohly zemi svého původu využít jako dobrý odrazový můstek pro expanzi do zahraničí. Zároveň existovala množina méně významných uskupení, pro která byla zahraniční expanze novou příležitostí nebo možností uniknout před svými silnějšími protivníky. Do té doby bylo možné ruskojazyčný organizovaný zločin charakterizovat jak místně, tak i charakterově. V současné době jej lze charakterizovat spíše pouze charakterově. Místem svého původu jsou zločinecké organizace a skupiny pouze determinovány, nikoli omezeny v působnosti. Ruskojazyčný zločin již neohrožuje pouze země bývalého SSSR, ale stal se globálním hráčem, jehož zájmy v současné době zasahují prakticky celý svět.

37 Буковским, В.: RFE 01.01.12. Поколение Фэйсбука против КГБ: разговор с Владимиром Буковским.

38 Šámal, Z.: Ruské mafie, Praha 2000, s. 28.

39 -Chlebnikov, P.: Kmotr z Kremlu – Boris Berezovskij, Praha 2003, s. 28.

-Солнцеvская ОПГ-2, http://www.compromat.ru/page_24507.htm, nahlíženo 11.4.12.

40 Rozhovor autora s bývalým příslušníkem milice Andrejem Blinushovem 11.12.10.

2.3. Rozpad SSSR - Kriminální syndikáty nové doby

*Bohatství leželo tehdy na ulici, stačilo si ho vzít. Bylo třeba jen zabít ostatní. Jednoho zabijete a další vám levně prodají*⁴¹ ... *vor v zakoně* Leonid Bilunov (MacIntosh)

Přerozdělení státního majetku i celková proměna společnosti i států, ke které došlo na počátku devadesátých let, byly obrovskou příležitostí nejen pro rozkvět občanské společnosti a svobodného podnikání, ale velmi často právě i pro rozvoj organizovaného zločinu.

Ten, kdo dokázal nelítostně chňapnout po kořisti, mohl velmi zbohatnout. Velmi dobrou příležitostí byla privatizace státního majetku. Byla vytvářena rozličná spojení, tradice podsvětí se proměnily, *vorovský svět* přestával definitivně hrát určující roli. A to dokonce i v ruských vězeňských zařízeních. I on byl zasažen a "degenerován" korupcí.

Většina *vorů* je dnes ochotna koupit si svobodu, jejich počty v nápravných zařízeních se tak výrazně snižují.⁴² Stejně tak, jako vysokoškolské tituly v běžném světě, i titul *vora v zakoně* v podsvětí je dnes možné koupit.⁴³ Získávají jej tak dnes v řadě případů i osoby, aniž by si jej "odseděli" ve vězení. V drtivé většině jsou to méně významné kriminální autority. Titul *vora v zakoně* se stal spíše PR záležitostí. Většinou to moc neznamená.⁴⁴ Podle názorů některých pozorovatelů někteří tradicionalisté hodnot *vora v zakoně* naopak odmítají, protože nechtějí nést s ní spojené povinnosti a vystavovat se zvýšenému tlaku bezpečnostních orgánů.⁴⁵ Představitelé nové kriminální elity by hodnota *vora v zakoně* diskreditovala, populární jsou spíše vědecké tituly, zvláště oblíbený je PhD. Obchodování s tituly se dnes, nejen v zemích bývalého SSSR, stalo velmi výdělečnou činností.

41 L. Bilunov v dokumentu Thieves by Law 2010.

42 Буковским, В.: RFE 01.01.12. Поколение Фэйсбука против КГБ: разговор с Владимиром Буковским.

43 Джамаль, О.: Лаша, Таро, Аслан и другие "ребята", Вечерний Тбилиси, 30.01.10.

44 Rozhovor autora s bývalým příslušníkem milice Andrejem Blinushovem 11.12.2010.

45 Rozhovor Marka Dluhoše s šéfem jednoho z místních oddělení milice v Kyjevě (Ukrajina) v srpnu 2011.

V rámci korupčních sítí začali i vorové spolupracovat se státní mocí. Hovoříme zde o miliardách dolarů. *V důsledku toho se vorovské společenství, které přežilo Ivana Hrozného, Kateřinu Velikou, Petra I., Lenina, Trockého i Stalina, zhroutilo. Vítězství je někdy horší než porážka.*⁴⁶

Na síle získávaly nové skupiny, staré tradice se nehodily do nové doby. V r. 1991 se nerozpadl pouze Sovětský svaz, radikálně se proměnil i různojazyčný organizovaný zločin. Starý se hroutil a vytvářel se nový, který se stále častěji podobal mafii.⁴⁷ Obavy nevyvolával pouze rychlý nárůst počtu skupin organizovaného zločinu, ale především rozsah, v němž se zmocňovaly ruského hospodářství. Dokonce i prezident Jelcin vyjádřil v roce 1993 znepokojení nad tím, jak silné vazby existují mezi obchodem a organizovaným zločinem. On sám však nebyl schopen udělat zásadní kroky, které by tomu nebezpečnému vývoji mohly zabránit. Příliš horliví bojovníci proti korupci byli odvoláváni. Jedním z nich byl Jurij Boldyrev, kterého Jelcin sám v r. 1992 pověřil řízením protikorupční kampaně. Boldyrev byl ze svého místa odvolán ve chvíli, kdy se jeho vyšetřování dostalo až příliš blízko Jelcinovy rodiny.⁴⁸

Skoro každý podnikatel potřeboval *kryšu*. Pro malé podnikání stačila ochrana místního gangu. Větší podnikatelé se neobešli bez pomoci nejvyšších státních úředníků. Velcí hráči ruského byznysu někdy dokonce diverzifikovali své kontakty a ochranu na několik úrovní. Využívali jak kontaktů s organizovaným zločinem, tak i s politickou elitou země. Příkladem takto vytvořené “kruhové obrany“ bylo obchodní impérium Borise Berezovského. Podle údajů ruských bezpečnostních orgánů rozvíjel Berezovskij svou strukturu Logovaz pod záštitou čečenských skupin. Sám Berezovskij se stal blízkým spolupracovníkem prezidenta Jelcina. Vládní úředníci měli podle zákona obchodní činnost zakázanou. Berezovskij tento zákon otevřeně porušoval.⁴⁹ Novinám *Financial Times* se jednou chlubil, že společně s dalšími šesti finančníky kontroluje padesát procent ruského hospodářství a že právě díky jim se podařilo dosáhnout Jelcinova znovuzvolení na druhé funkční období v r. 1996.⁵⁰ Vztahy s organizovaným zločinem měl podle informací milice na starosti Berezovského společník Badri Patarkacišvili.⁵¹

46 Буковским, В., RFE 01.01.12. Поколение Фэйсбука против КГБ: разговор с Владимиром Буковским.

47 Generál A. Gurov: citováno dle dokumentu, *Thieves by Law*, Gentelev, A., 2010

48 Chlebnikov, P. cit. dílo, s. 109, 37.

49 Chlebnikov, P. cit. dílo, s. 21 a 243.

50 *Financial Times*, 1.11.96, cit dle: Chlebnikov, P. cit. dílo.

51 Chlebnikov, P. cit. dílo, s.135.

Situace na Ukrajině byla srovnatelná. V soukromém rozhovoru s americkým velvyslancem v Kijevě Williamem Taylorem to potvrzuje i obchodník D. Fistaš. Bylo třeba získat nejen povolení úřadů, ale i mocných skupin organizovaného zločinu. Jen tak bylo možné rozvíjet jakékoli podnikání.⁵² Změna politické i ekonomické situace byla i na Ukrajině spojena s nekontrolovatelným růstem organizovaného zločinu. Jeho vývoj je tak srovnatelný s vývojem, ke kterému došlo v Rusku. Řada ukrajinských skupin organizovaného zločinu získala vstupní kapitál právě ještě v době existence SSSR, zvláště pak během let *perestrojky*. Po vzniku nezávislé Ukrajiny v r. 1991 překročila organizovaná kriminalita definitivně hranice podsvětí, nelegální zisky byly legalizovány a investovány. Prostředky získané v prvních letech nezávislosti Ukrajiny využily skupiny organizovaného zločinu k upevnění svých pozic. Právě z těchto důvodů se řada z nich stala sponzory politiků, které podporovala na jejich cestě do parlamentu a vlády.

Vzájemná spolupráce státní byrokracie, *teneviků* i šéfů skupiny organizovaného zločinu se stala běžnou praxí. V řízení celých odvětví ekonomiky byly zájmy společnosti a státu nahrazeny zájmy kriminálních syndikátů. Vznikla tak poměrně nezávislá struktura, pokoušející se ovlivňovat mnohé aspekty státní politiky. Podle některých odhadů začala šedá ekonomika v zemi tvořit více jak polovinu HDP. Skupiny organizovaného zločinu v postsovětské Ukrajině se zformovaly a infiltrovaly do struktur jak státních, tak i soukromých ekonomických subjektů.⁵³

Tradiční kriminální elity SSSR – *vory v zakoně* nehráli v rámci ukrajinského organizovaného zločinu tak podstatnou roli, jak tomu bylo v Rusku nebo Gruzii.⁵⁴ I v postsovětské Ukrajině, zvláště pak v jejích východních oblastech, však fungovaly struktury, které na *vorovské* tradice navazovaly.⁵⁵

52 Gas and Mafia in Ukraine || TVi Channel , ТОВ "Телерадіокомпанія" ТелеРадіоСвіт"2011.

53 Корж В.П.: cit. dílo.

54 Němec, M.: Ruskojazyčný organizovaný zločin v České republice, Policista, červen 2008.

55 Приймачук, С.: velitel milice ve městě Slovjansk na Donbasu v Doněcké oblasti. Citováno dle: 1/3. Донецкая мафія у власті. Воры в законі.

2.4. Organizovaný zločin v současném Rusku

Ruský organizovaný zločin prodělal dlouhou cestu, od *vorovských* (zlodějských) cechů carského Ruska přes *vorovské bandy* 20. – 30. let 20. století, společenství *vorů v zakoně* (od 30. let) *banditů* a sportovců (80. – 90. let) až po současné formy, stále více propojené s byznysem a politikou.⁵⁶

Politika, obchod, státní správa i organizovaný zločin jsou oblasti, mezi kterými dnes nelze vytyčit jednoznačné hranice. To je nejzásadnější změna, kterou ruskojazyčný organizovaný zločin v poslední době prošel.

Představitelům organizovaného zločinu se daří jejich status maximálně legalizovat. Být pod neustálým tlakem nejen konkurentů, ale i bezpečnostních orgánů je náročné a nebezpečné.⁵⁷ Řada z těchto skupin získala již dostatečné finanční prostředky, které je třeba investovat, a bylo by nerozumné omezovat se pouze na ilegální trh a kriminální prostředí.

Velmi dobře to lze dokumentovat na kariéře Semjona Mogileviče, experta na praní špinavých peněz, jehož služeb v této oblasti využívaly (využívají) řady představitelů ruskojazyčného organizovaného zločinu po celém světě. Podle informací CIA sahaly Mogilevičovy obchodní kontakty až k V. Černomyrdinovi nebo A. Čubajsovi. Finančních služeb *Chytrého Dona*, jak bývá Mogilevič přezdíván, s největší pravděpodobností využili i členové Jelcinovy rodiny. Právě Mogilevič měl být hlavní spojkou mezi Kremlem a ruským organizovaným zločinem v zahraničí. Významné postavení si Mogilevič vybudoval v Izraeli, působil v Polsku i České republice. Centrem Mogilevičovy organizace se načas stalo Maďarsko.⁵⁸

56 Гилинский, Я.И.: Конструирование девиантности, Санкт-Петербург 2011, s.147.

57 Карышев, В.: Русская мафия 1988-2009, Москва 2009, str. 375-381.

58 Nožina, M. cit. dílo s. 93-99.

V době před svým zatčením v lednu 2008 figuroval Mogilevič jako vlastník či spoluvlastník řady firem (např. Arbat Prestige, RosUkrEnergo).⁵⁹ Úzký vztah měl mít Mogilevič i s V. Putinem. Bývalý šéf SBU (Služba bezpečnosti Ukrajiny) Leonid Derkach dokonce v soukromém rozhovoru s Leonidem Kučmou označil Mogileviče za přítele V. Putina. Jejich kontakty se podle něj datují již od Putinova působení v Leningradě.⁶⁰

Mogilevičovo zatčení v lednu 2008 jistě není výsledkem poctivé kriminalistické práce. Šlo s největší pravděpodobností o připravenou hru, o jejíž cílech lze pouze spekulovat. O jeho zadržení bylo velmi pravděpodobně rozhodnuto na nejvyšší politické úrovni a je možné, že sám Mogilevič věděl, za jakých podmínek proběhne jak jeho zatčení, tak jeho pozdější propuštění. S největší pravděpodobností šlo o krycí operaci s cílem distancovat Kreml od Mogileviče, jeho obchodního partnera na Ukrajině D. Firtaše i jejich obchodních aktivit v oblasti energetiky.⁶¹ Není asi náhoda, že k této speciální operaci došlo v době, kdy již bylo rozhodnuto o tom, že příštím ruským prezidentem se stane D. Medveděv, který byl od r. 2000 předsedou správní rady společnosti Gazprom.⁶²

Mogilevič je představitelem jakési “střední“ generace ruskojazyčného organizovaného zločinu, i ta je však dnes na ústupu. Na její místo nastupuje zcela nová kriminální elita, jejíž konkrétní popis i charakteristika je velmi obtížná. Mogilevičova kariéra však naznačuje onen moderní trend, charakteristický pro nejmodernější skupiny organizovaného zločinu. Tedy trend velmi úzkého propojení zločinu, politiky a obchodu. Trend, kdy se organizovaný zločin stává specifickým typem politiky nebo obchodu a jeho jednoduchá definice přestává být možná.

Ani tradiční *vorovský svět* nesmíme v analýze současné situace pominout. Lze jej dnes charakterizovat jako jednoho z hráčů, jehož jedna část dodnes lpí alespoň na části původních tradic. Rozkol mezi “tradicionalisty“ a “novou generací“ může být jednou z příčin, proč se řada významných příslušníků “staré *vorovského školy*“ stala terčem atentátů.

59 -Попова, Н.: Московский комсомолец, 25.10.05, 15 лиц дона Симеона, www.compromat.ru/page_9971.htm.
-Резник, И., Оверченко.,М., Ведомости, 26.12.06, ФБР проверяет Rosukrenergo На связь с Семеном Могилевичем, www.compromat.ru/page_19931.htm.

60 Záznam rozhovoru pořázený členem Kučomovi ochranky M. Melnychenkem, citace dle: Kupchinsky, R. cit dílo.

61 Kupchinsky, R.: The Strange Ties between Semion Mogilevich and Vladimir Putin, Euroasia Daily Monitor, Volume: 6 Issue: 57, 25.3. 09.

62 Латынина, Ю.: Первая спецоперация эпохи Дмитрия Медведева, Зачем арестовали Могилевича, 28.01.08.

V r. 2009 byl v Moskvě zabit *vor v zakoně* Vjačeslav Ivaňkov (Japončík). Japončík byl považován za šéfa slovanských kriminálních skupin a před atentátem se zdržoval v zahraničí. Do Ruska přijel pravděpodobně proto, aby vyřešil spory mezi různými kriminálními skupinami. Mohlo jít o skupiny dělící se o kontrolu nad moskevským hráčským byznysem⁶³ nebo i o vyřešení sporů s některými kavkazskými skupinami.⁶⁴ Pojmenovat konkrétní motiv atentátu je však velmi komplikované.

V září roku následujícího došlo v Moskvě k neúspěšnému atentátu na *vora v zakoně* Aslana Usojana (Děd Chasan),⁶⁵ který se stal po smrti V. Ivaňkova (Japončíka), nejvyšší autoritou *vorovského světa*⁶⁶. Byl tak i správcem *vorovské kasy*⁶⁷, jejíž významná část byla podle názoru některých analytiků vložena do moskevských nemovitostí.⁶⁸ Ve stejné době však došlo k výrazným změnám na moskevské radnici. Dlouholetý moskevský starosta Lužkov musel po 18 letech vlády opustit svůj post. Odchodem Lužkova mohla být tato miliardová investice ohrožena.⁶⁹ O podíly se totiž ucházejí i jiní hráči. V této souvislosti bývá nejčastěji zmiňováno jméno Tariela Onianiho.⁷⁰ Ten byl s Usojanem v dlouholetém sporu⁷¹ kromě jiného i proto, že se nedokázali dohodnout na způsobu rozdělení investic na olympijské stavby v Soči.⁷² Sám Usojan se většinou zdržoval na jihu Ruska a metropoli se spíše vyhýbal. Důvodem jeho cesty do Moskvy tak nebyla s největší pravděpodobností pouze návštěva syna, který je majitelem bytu na Tverské ulici, kde došlo ke střelbě, ale i obavy o vloženou investici. Možné skryté souvislosti mezi těmito událostmi je třeba si uvědomovat a přihlížet k nim při uvažování o tom, jak dnes v Rusku organizovaný zločin funguje.

Přes veškerou okázalost pohřbu Ivaňkova, autoritu Mogileviče i Usojanovy miliardové investice do moskevských nemovitostí nejsou již organizace těchto mužů nejmocnější strukturou ruského organizovaného zločinu. Ty jsou dnes tvořeny osobami a skupinami, jejichž propojení se státním aparátem je natolik silné, že nelze říci, kde jedno končí a druhé začíná. Exponenti těchto kriminálních uskupení nestojí o popularitu.

63 Lenta.ru, Вячеслав Ивaньков, www.lenta.ru/lib/14160574/, nahlíženo 17.9.12.

64 Япончик. История Крестного отца, ТВ Совершенно секретно, 2009.

65 Lenta.ru, Аслан Усоян, www.lenta.ru/lib/14199420/, nahlíženo 11.4.2011.

66 Телеканал РЕH-ТВ, 19.09.10, <http://l.stepashka.com/index.php?showtopic=361494>.

67 Lenta.ru, Аслан Усоян, www.lenta.ru/lib/14199420/, nahlíženo 11.4.2011.

68 Мильченко Руслан, Телеканал РЕH-ТВ, 19.09.10.

69 Tamtéž.

70 Lenta.ru, Аслан Усоян, www.lenta.ru/lib/14199420/, nahlíženo 11.4.2011.

71 Джемаль.,О.: У российского криминалитета появился крестный отец..., Русский Newsweek, 16.11.09.

72 LN, 17.9.10, Ruský kmoťr žije. O smrti mafiána lhali, chtěli zabránit dalšímu útoku.

Po atentátech na představitele tradičního podsvětí, které vyvrcholily tentokráte již úspěšnou likvidací *vora v zakoně* Aslana Usojana v Moskvě v lednu 2013,⁷³ se v ruských médiích často hovořilo o tom, že může vzplanout nová válka kriminálních gangů, podobná té z 90. let. K ničemu takovému však nedošlo. I to je dokladem toho, že skutečná moc byla rozdělena již dříve. Atentáty jsou pouze dalším potvrzením statu quo.

Většina významnějších skupin organizovaného zločinu začala velmi brzy chápat, že nejvhodnější cestou k rychlému zisku jsou dobré kontakty ve státní správě, politická protekce nebo dokonce přímo politická moc. Mezi poslanci regionálních i federálních zastupitelských orgánů se již v 90. letech ocitali vrazi, pasáci, majitelé kasin, obchodníci s drogami apod. Získávají imunitu a zajišťují prosperitu svého podnikání.⁷⁴

Moderní ruské zločinecké skupiny jako by neměly tvář. Jedním z výsledků takového vývoje je kromě jiného i to, že je daleko složitější organizovaný zločin vědecky zkoumat, nemluvě už o policejním vyšetřování. Je též těžké určit, zda organizovaný zločin převzal kontrolu nad bezpečnostními složkami, a nebo bezpečnostní složky nad organizovaným zločinem. Principiálně je však jednodušší kriminální trh převzít pod kontrolu, než ho zlikvidovat. Tento vývoj jsme v posledních letech v Rusku velmi zřetelně sledovali. Ruští kriminologové J. Gilinskij a J. Kost'jukovskij provedli výzkum v prostředí ruských bezpečnostních orgánů a kriminálních skupin. Jejich závěry potvrzují výše uvedené charakteristiky fungování organizovaného zločinu v současném Rusku. Ve své práci citují i nejmenovaného náměstka útvaru pro boj s organizovaným zločinem, který tvrdí: *Představitelé organizovaného zločinu zakládají soukromé společnosti, holdingy apod. Zvláště dobře se jim daří v oblastech, jako je energetika, průmysl, stavebnictví apod.*⁷⁵ V této souvislosti je zmiňován např. šéf tzv. Tambovské skupiny V. Baruskov (Kumarin), jehož skupina kontrolovala Sankt-Petěrburgskou naftovou společnost a on sám zastával funkci jejího viceprezidenta.⁷⁶ Autoři ve své práci píší i o nelegálních aktivitách některých státních složek, jako je milice nebo Federální služba bezpečnosti.⁷⁷

73 NEWSru, 17.1.2013, В Москве на выходе из ресторана расстрелян "король русской мафии" Аслан Усоян.

74 Chlebnikov, P. cit. dílo, s. 276.

75 Гилинский, Я.И.: Криминология. Теория, история, эмпирическая база, социальный контроль, St. Petěrburg, 2009, s. 284.

76 Цыганов, А.: Коммерсант, 24.08.07, Рейдер Тамбовское ОПС.

77 Я.И. Гилинский, Криминология. Теория, история, эмпирическая база,... , 2009.

Prof. Jakov Gilinskij tvrdí, že současná ruská milice je organizovaná zločinecká skupina. *Samozřejmě se to netýká všech příslušníků, jsou mezi nimi i slušní lidé, celkově – jako systém, jako struktura, jako organizace vykazuje však milice zločinecký charakter.* Deformují ji v první řadě právě rozličná korupční schémata. Místo náčelníka okresního oddělení milice v Moskvě stojí od 100 tisíc do milionu eur.⁷⁸ Cena se odvíjí od konkrétní situace. Pokud žije v oblasti hodně migrantů, kteří dávají větší příležitost k výdělku, pak je cena takového místa milion. Těch, kdo by chtěli sloužit na velitelských místech v elitních okrscích Moskvy, není příliš mnoho, a to i přesto, že cena takového místa je výrazně nižší.

Státní správa se pro mnohé státní zaměstnance stala místem, kde je možné vydělat velké peníze. Říká se tomu tzv. “privatizace hodnoti”. Tj. příslušník ozbrojené složky nebo jiný státní úředník využívá svého postavení k obohacení. Kromě toho je třeba si uvědomit, že v některých případech korupčního jednání nejde jen o to, že jeden bere a druhý dává. Nýbrž ten, kdo bere, se o tuto sumu dělí se všemi, kdo jsou ve struktuře organizace výše. Takovéto chování se očekává. Pokud by tedy k rozdělení úplatků nedošlo, byla by vyměněna osoba, která nesplnila svoji “povinnost”. Služebně nižší personál milice je pak pod nátlakem a má jen málo možností, jak se vyhnout korupčnímu jednání. Ten, kdo úplatek bere, nemusí být vždy tím, kdo je ve výhodnějším postavení. Ne každý, kdo úplatek bere, to činí zcela dobrovolně. Ne každý, kdo úplatek dává, k tomu byl donucen. Korupce je tak pouze jakousi první formou agrese, prostředkem k prosazení zamýšleného záměru. Pokud nezafunguje, mohou následovat další kroky.⁷⁹ Konkrétní ruský úředník může být postaven i před rozhodnutí - nechat se korumpovat, či nechat se zabít.

Existuje i jakýsi “ceník” (v dolarech). Nezahájení trestního stíhání stojí 1000 – 10 000, zrušení trestu 5- 15 000, ignorace celních předpisů 10 – 20 000 nebo 20-25 % z cla apod. Cena za projednání návrhu zákona státní Dumou RF stojí 250 000. Škody, které způsobuje státu korupce, se odhadují na 20-25 miliard dolarů ročně.⁸⁰

78 Шнуренко, И.: Деловой Петербург, 26.8.09, Яков Гилинский: "Милиция — это организованная преступная группировка.

79 Сејр, М.: Семинар: Со віме а невіме о корупці в ČR, ТІС, ČKS, Praha, 18.12.12.

80 Гилинский, Я.: Коррупция: теория и российская реальность, s. 39.

Zločinecké struktury se snaží ochraňovat své zájmy a minimalizovat rizika, vytvářejí si proto již popsanou *kryšu*. Toho zločinecké skupiny dosahují často tak, že z některých příslušníků bezpečnostních složek vytvoří s pomocí korupce “podílníka“ svého obchodu.

V dnešní době tak koncept *kryši* získává mnohem sofistikovanějších podob. Neexistuje žádná státní instituce, která by nebyla korupcí zasažena. Ještě komplikovanější situace pak nastává tehdy, kdy se sami příslušníci některé státní struktury postaví do čela nějaké zločinecké skupiny a jako *kryšu* pak využívají právě své postavení v ní. Čistě kriminální skupiny jsou z poskytování *kryši* postupně vytlačovány, na jejich místo spíše nastupují právě státní organizace. Součástí prakticky všech skupin organizovaného zločinu jsou zkorumpovaní příslušníci bezpečnostních služeb (jak bývalí, tak současní). Někdy jsou z takových osob složeny dokonce skupiny celé.⁸¹ Části státních organizací, které by měly být řešením, se tak stávají spíše příčinou problému.

Stejně tak z druhé strany příslušníci organizovaného zločinu úspěšně infiltrují orgány státní správy. Stávají se např. členy parlamentů, získávají imunitu a zajišťují prosperitu svého podnikání. V r. 2001 byli podle informací zveřejněných v *Nové Gazete* mezi poslanci tři *vory v zakoně* a sedm *avtoritetov* kriminálního světa. Ve vedení ministerstev napočítali novináři *Nové Gazety* 18 *vorů v zakoně* a v administrativě prezidenta tehdy působili dva *avtoritety*.⁸² Podle informací ruských zvláštních služeb není region, kde by mezi kandidáty nebyly osoby napojené na organizovaný zločin. Například v Jekatěrinburgu se do Krajské i Městské Dumy pokoušeli dostat *avtoritety* ze skupin organizovaného zločinu Uralmaš i Centr. Některým se podařilo na tato místa usednout. V Tjumeňské oblasti vedl jednu z nejmocnějších skupin organizovaného zločinu člen městské Dumy.⁸³ Je vytvořena situace, kdy rizika spojená s pácháním organizované kriminality jsou minimální. V daleko nebezpečnějším postavení se ocitá čestný vyšetřovatel, který se pokouší o její odhalování.

Velmi výmluvně lze tento stav dokumentovat na případu smrti právního zástupce investičního fondu Hermitage Capitalm Sergeje Magnitského. Tomu se podařilo rozkrýt zločineckou strukturu bankéře Dmitrije Kljueva,⁸⁴ která převzala některé firmy jeho klienta a cestou

81 Петренко В.Г.: Безопасность оперативных подразделений, осуществляющих борьбу...

82 Новая газета, 2001, 17-19.9.

83 Ильин, О.С.: Некоторые аспекты состояния организованной преступности....

84 Сращивание организованной преступности с российской властью, <http://cdn.russian-untouchables.com/rus/criminal-enterprise/>, nahlíženo 20.2.13.

dalších machinací získala z ruského rozpočtu zpět daně ve výši asi 5,4 miliard rublů. Členy Kljuevova syndikátu byli příslušníci milice, daňového úřadu apod. Právník Magnitskij byl v důsledku svého vyšetřování zatčen a v listopadu 2009 zemřel ve vazební věznici Matroskaja Tišina. Případ Hermitage Capital není jediným případem finančních machinací, které měly syndikátu D. Kljueva přinést velké finanční zisky. Mezi léty 2009-2010 měla jeho skupina z ruského rozpočtu nelegálně získat 11 miliard rublů.⁸⁵

Několik svědků případu zemřelo za velmi podezřelých okolností.⁸⁶ V listopadu r. 2012 bylo nalezeno v Londýně tělo Alexandra Perepeličného. Tento bývalý člen Kljuevovy skupiny se rozhodl spolupracovat se švýcarskou prokuraturou⁸⁷, která vyšetřovala podezřelé finanční operace vedené přes banku Credit Suisse.⁸⁸ Získané finanční prostředky měly být, kromě jiného, použity i na nákup nemovitostí ve Spojených Arabských Emirátech a Černé hoře.⁸⁹ Perepeličnyj žil v Londýně v elitní čtvrti v domě, jehož měsíční nájem činil v přepočtu asi půl milionu korun. Těsně před svojí smrtí stačil ještě zavolat policii. Perepeličnyj těsně po jejím příjezdu upadl a před prahem svého domu krátce nato zemřel. Vyšetřovatelé nenašli na jeho těle žádné známky násilné smrti.⁹⁰

Perepeličnyj byl považován za experta na praní špinavých peněz. Jeho služeb měli kromě Kljueva využívat i ruští činovníci. Měl se dobře vyznat v ruských korupčních schématech. Ruské ministerstvo vnitra však odmítá jeho spojení s případem Magnitského.⁹¹

Nehledě na to, že Magnitskij je již několik let po smrti, nadále je proti němu veden proces, kde je on a jeho zaměstnavatel William Browder obviněn z daňových úniků ve výši 500 milionů rublů. Jakkoli proces odporuje ruským zákonům, podle většiny pozorovatelů soud skončí rozsudkem vinen.⁹²

Syndikát Kljueva je výrazným reprezentantem moderních forem ruského organizovaného zločinu. Případ smrti S. Magnitského sehrál v poslední době roli i ve mezinárodní politice.

85 Преступления ОПГ Ключева, <http://russian-untouchables.com/rus/group-crimes/>, nahlíženo, 20.2.2013.

Russian Untouchables 1. Артем Кузнецов. (Каста Неприкасаемых).flv.

86 ČTK ,28.11.12, Už čtyři svědci kauzy Magnitskij "náhle umřeli".

87 NTV 28.11.12, В МВД опровергли связь бизнесмена с делом Магнитского,....

88 TV RAIN 28.11.12, Загадочная смерть свидетеля по делу Магнитского,...

89 Smotri.com, В Англии скончался Александр Перепеличный...

90 TV RAIN 28.11.2012, смерть свидетеля по делу Магнитского,....

91 TV ВЕСТИ, 02.12.12, Хабаров, А., Жизнь и смерть русского Лондона, ...

92 Soukup, O.: HN, 19.2.13, Právnik Sergej Magnitskij se soudu nevyhne ani po smrti,...

Americký prezident podepsal v prosinci 2012 tzv. Magnitského zákon. Ruským úředníkům, kteří jsou podle USA zodpovědní za smrt Magnitského nebo za jiné podobné zločiny, byl zakázán vstup na území Spojených států a budou zabavována i jejich aktiva v USA.⁹³ V reakci na něj prošel Ruskou státní Dumou tzv. anti-Magnitského zákon. Ten kromě jiného zakazuje adopce ruských sirotek do Spojených států.⁹⁴

Vzhledem k velikosti Ruské federace je v závěru této kapitoly nezbytné zmínit se stručně i o základních teritoriálních charakteristikách fungování organizovaného zločinu v Rusku. Většina kapitálu v Rusku je soustředěna do Moskvy a Sankt-Petěrburgu. Všechny významné kriminální a obchodní subjekty zde mají své zájmy. Situace ve vzdálenějších, chudších regionech je na řadě míst z pohledu místních obyvatel ještě komplikovanější. O tom, co se děje v některých ruských regionech, se začalo v poslední době hovořit především v souvislosti s tragickými událostmi ve stanici Kuščevskaja (Krasnodarský kraj), kde bylo koncem roku 2010 postříleno 12 lidí.⁹⁵ Ukázalo se, že celou řadu let zde vládla zločinecká banda, vedená členy místního zastupitelstva. *Bandité* si zde dělali doslova, co se jim zlíbilo. Prokuratura i místní soudy o problému věděly a po dlouhou dobu nezakročily.⁹⁶

Poté, co došlo k tragické události na stanici Kuščevskaja, přišly i z jiných regionů Ruska zprávy o tom, že i tam panuje podobná situace: Gus-Chrustalnyj, Miass, Engelsk, Berezovsk. Podobnou moc má mít v Chabarovském kraji skupina Obščak, nebo Uralmaš na Urale. Srovnatelná situace je s největší pravděpodobností i v řadě dalších regionů Ruské federace.⁹⁷ K situaci se vyjádřil i tehdejší prezident Medveděv: *Došlo k řadě tragických událostí, jejichž výsledkem je smrt několika našich obyvatel. Příčinou těchto událostí je špatné fungování bezpečnostních orgánů a často dokonce jejich přímé napojení na organizovaný zločin.*⁹⁸

93 BBC, 14.12.12, Обама подписал "закон Магнитского",...

94 Коммерсантъ, 21.12.12, Госдума приняла "анти-магнитский" закон,...

95 TV ВЕСТИ, 22.11.10, Долгачёв, Н., Власть в станице Кушевской была в руках бандитов, ...

96 VmesteMir, 21.11.10, Банда в станице Кушевской, novinky 20.8.12, На югу Ruska soudí brutální gang za masovou vraždu a další zločiny,...

97 Гишинский Я.: Чудеса организованной преступности в современной России,....

98 Prezidenta RF D. Medveděv, 01.12.10.

2.5. Organizovaný zločin v současné Ukrajině

Podle řady kriminologických odhadů se i ukrajinský organizovaný zločin po rozpadu SSSR stal jedním z tvůrců obchodních struktur, a to jak v státním, tak nestátním sektoru ekonomiky, začal ovlivňovat i fungování státních institucí a politiků.⁹⁹ Lze jej tedy do značné míry srovnat s tím ruským. Na určitá specifika ukrajinské situace se zaměřím v této kapitole.

Průnik do legální sféry a oficiálních ekonomických vztahů umožnil některým skupinám organizovaného zločinu ovlivňovat celkový vývoj společnosti. V případě ukrajinského organizovaného zločinu je podle názoru některých pozorovatelů zvláště zvýrazněn prvek šedé ekonomiky a hospodářské kriminality, který se stal základem jejího dalšího rozšíření. Čistě kriminální aktivity, jakkoli byly a jsou přítomny, nesehrávají určující roli. I tento fakt mohl způsobit to, že vliv tradičních kriminálních elit je na Ukrajině menší než v Rusku.

Ve vývoji ukrajinského organizovaného zločinu jsou pozorovatelné především dvě základní tendence vývoje. Jde o “ekonomizaci“ organizovaného zločinu, tvořeného čistě kriminálními elementy. Ty pak kromě šedé ekonomiky pronikají i do sfér ekonomiky legální. Druhou tendencí je provozování nelegální činnosti v rámci legálně registrovaných firem. Představitelé takto fungujících ekonomických subjektů nemají bližší vztahy k podsvětí a sami sebe nepovažují za kriminálníky.¹⁰⁰

Analýzy kriminální situace na Ukrajině po r. 2000 naznačují, že všechny oblasti hospodářství jsou organizovaným zločinem ovlivňovány. Ukrajinský organizovaný zločin zasahuje i zahraniční obchod, komoditní trhy, obchodování s energetickými surovinami, obchod s alkoholem apod. Pod jeho kontrolou se nachází malý, střední i velký byznys. Prostřednictvím korupce se někteří příslušníci státních organizací i soukromých podniků stávají podílníky a komplici kriminálních syndikátů. Zvláště kritická je situace v Kyjevě, Kyjevské, Charkovské, Dněpropetrovské, Doněcké, Lvovské a Oděské oblasti a v Autonomní republice Krym.¹⁰¹

99 Корж В.П, cit. dílo.

100 Ярыгин В.Г.: Организованная экономическая преступность в период перехода Украины,

101 Корж В.П. cit. dílo.

Dlouhodobá interakce zločineckých organizací a podnikatelských subjektů vedla k jejich postupnému sloučení. Tím vznikly velmi silné korporace. Do jejich struktury spadají banky, investiční fondy, pojišťovny, výrobní podniky, bezpečnostní agentury. Součástí takto budovaných struktur jsou i zahraniční společnosti, vytvářené především v *off-shorových* zónách. Takto fungujícím strukturám se daří maximalizovat zisky a minimalizovat rizika. Vydělávají jak na legálních, tak i nelegálních obchodech. Vstup vysoce postavených státních úředníků a politiků do takovýchto společností vyústil ve vytvoření korporativně-byrokratických struktur. Kriminální syndikáty Ukrajiny tak dnes efektivně ovládají všechna pro ně důležitá odvětví. V rámci korupčních sítí propojují nejen organizovaný zločin, obchod a politiku, ale ovlivňují i bezpečnostní orgány. Kromě jistoty vysokých příjmů je tak zajištěna i ochrana před trestním stíháním. Kromě běžné korupce mohou být využity i násilné metody, včetně vydírání. Pro zvýšení vlivu bývá využíváno i vztahů s médii, nevládními organizacemi nebo dokonce s významnými postavami veřejného života.¹⁰²

Skupiny organizovaného zločinu pronikají do státních podniků pomocí nastrčených firem nebo vytvářejí *kryšu* pro provozování kriminální činnosti obchodníků. Tisíce kriminálně-komerčních struktur byly založeny v řadě odvětví ukrajinského průmyslu. Pouze v oblasti jaderné energetiky může jít o stovky subjektů. Podobná situace panuje i v obchodu s plynem, ropou, uhlím. Přes tyto firmy je kromě jiného manipulováno i s cenami, nezákonně je získávána nafta, uhlí, státní majetek apod. Pro legalizaci zisků jsou vytvářeny nastrčené podnikatelské subjekty, jak na území samotné Ukrajiny, tak za jejími hranicemi. Vysoký stupeň latentnosti je jednou ze základních charakteristik těchto druhů organizovaného zločinu. Zvláště v oblasti ekonomické kriminality neodráží dostupné statistické údaje její skutečný stav. Do kriminálních syndikátů jsou zapojeni i zaměstnanci finančního a bankovního sektoru. Ti využívají legální krytí a ve spolupráci s představiteli dalších subjektů se dopouštějí rozsáhlých machinací.¹⁰³

Pro provozování kriminální činnosti se využívají informační technologie a na specifické úkoly jsou najímáni specialisté. Zároveň bývá využíváno i kontaktů na kriminální podsvětí. Jeho služeb je třeba pro vykonání nájemných vražd, zajištění nepřátelského převzetí majetku nebo firem. Kromě toho se organizovaný zločin snaží ovlivnit i politický život. Nahromaděné prostředky

102 Ярыгин В.Г. cit. dílo.

103 Корж В.П. cit. dílo.

vynakládají na uplácení. Získávají tak vliv, který charakterizuje novou úroveň organizované kriminality.¹⁰⁴

Někteří pozorovatelé upozorňují na to, že řada ukrajinských politiků je součástí organizovaného zločineckého prostředí, jeho tvůrci jsou moderní ukrajinské skupiny organizovaného zločinu. Zvláště patrně lze toto spojení pozorovat v energetickém sektoru. Zisky z této oblasti plynou a plynuly podle některých expertů mnohým ukrajinským politikům, včetně nyní vězněné J. Timošenkové.¹⁰⁵ Oligarchové ovládající strategický průmysl jsou tak velmi důležitými hráči ukrajinské politiky. To lze doložit na řadě příkladů.

Jednou z výrazných postav energetického průmyslu i politického života je Dmytro Firtashem¹⁰⁶. Ten je, kromě jiného, 50 % majitelem ve Švýcarsku registrované firmy RosUkrEnergo. Tato firma byla obchodně spojena i s S. Mogilevičem, který byl zapojen do obchodu se středoasijským plynem na Ukrajině.¹⁰⁷

Ačkoli je dnes Firtaš jedním z významných sponzorů Strany regionů, hovořilo se i o jeho kontaktech a finanční pomoci bývalému prezidentovi Viktoru Juščenkovi.¹⁰⁸ Skupina Firtaše by mohla být i iniciátorem zatčení bývalé premiérky J. Timošenkové. Výsledkem smlouvy, uzavřené mezi Putinem a Timošenkovou, bylo totiž i to, že Firtaš byl z dodavatelských schémat vyřazen.¹⁰⁹

Energetika i obchod s energetickými surovinami jsou jak pro ukrajinský, tak i ruský organizovaný zločin velmi důležitými oblastmi zájmů. Naopak výrazným rozdílem, na který je třeba při srovnávání ukrajinského a ruského organizovaného zločinu upozornit, je role politických stran, které lze na Ukrajině, na rozdíl od Ruska, označit za skutečná centra moci. Opoziční strany představují pro současnou mocenskou elitu Ukrajiny reálnou konkurenci, nesrovnatelnou s vlivem, který mají opoziční politické síly v Rusku. Zároveň lze však s velkou mírou pravděpodobnosti předpokládat, že ukrajinské opoziční subjekty jsou výrazněji než ty ruské infiltrovány kriminálními

104 Ярыгин В.Г. cit. dílo.

105 Kuzio, T.: Gas and Mafia in Ukraine || TVi Channel , ТОВ "Телерадіокомпанія" ТелеРадіоСвіт"2011,

106 Lenta.ru, 14.2.08, продавать среднеазиатский газ в Европу,...

107 -Kupchinsky, R. cit. dílo.

-Lenta.ru,13.12.12, Суд Нью-Йорка избавил Тимошенко от многомиллионного иска,..

-Lenta.ru, 16.10.12. Укрытие в Альпах,

108 UBR, Дмитрий Васильевич Фирташ, www.bp.ubr.ua/profile/firtash-dmitrii-vasilevich, nahlíženo 19.2.13.

109 РИА, 13.10.11, Российский телеведущий М. Леонтьев: Арест Тимошенко инициировала «банда Фирташа»

elementy. Možnost, že dojde k politické změně, je totiž na Ukrajině nesrovnatelně vyšší než v Rusku.

Organizovaný zločin všude na světě hledá politické kontakty ve všech relevantních politických subjektech. Investice do politických sil bez reálné šance chopit se moci je však neperspektivní. Nejvýznamnější politickou silou současné Ukrajiny je Strana regionů. Řada jejích významných členů pochází z Doněcké oblasti, tito lidé zastávají i většinu klíčových pozic ve státní administrativě.¹¹⁰ Významným sponzorem strany je kromě D. Firtaše¹¹¹ i Rinat Achmetov. Achmetov je podle řady zdrojů nejbohatším Ukrajinцем a jedním z nejbohatších lidí planety. Hodnotu jeho majetku odhaduje časopis Forbes na 16 miliard USD. Velkou část svého jmění měl zdědit Achmetov po Achatu Braginovi, bývalém prezidentovi fotbalového klubu Šachtěr a šefovi firmy Ljuks. Bragin byl v r. 1995 zavražděn.¹¹²

Achmetov je dnes hlavním akcionářem společnosti System Capital Management, poslancem parlamentu, významným představitelem Strany regionů, prezidentem fotbalového klubu Šachtěr a je též považován za neformálního šéfa "Doněckého klanu". Achmetov měl Janukoviče finančně podporovat již před prezidentskými volbami v r. 2004.

V souboji s jinými průmyslovými a finančními skupinami Doněcké oblasti si Achmetov vybudoval silnou pozici již v 90. letech. Spekuluje se o tom, že i jeho zásluhou se v roce 1997 gubernátorem oblasti stal člen "Doněckého klanu" a současný prezident Viktor Janukovič. V roce 2005 měl Janukovič Achmetovi nabídnout oficiální členství ve Straně regionů i účast na parlamentních volbách. Achmetov se po volbách v r. 2006, kromě jiného, stal členem Výboru pro hospodářskou politiku Nejvyšší rady Ukrajiny.¹¹³

Jisté znepokojení vzbuzuje i minulost současného prezidenta Ukrajiny, který byl koncem 60. a počátkem 70. let¹¹⁴ odsouzen za majetkovou a násilnou trestnou činnost. Dokumenty, týkající se soudu s Janukovičem, jsou dnes jen velmi těžko dohledatelné, některé úplně zmizely.¹¹⁵ V r. 1978

110 Братва рвется к власти - Янукович, <http://youtu.be/vq6lgiqug8M>, nahlíženo 20.2.13

111 UBR, Дмитрий Васильевич Фирташ, <http://bp.ubr.ua/profile/firtash-dmitrii-vasilevich>, nahlíženo 19.2.13

112 Lenta.ru, Ахметов, Ринат, <http://lenta.ru/lib/14160080/>, nahlíženo 20.2.13.

113 Lenta.ru, Ахметов, Ринат <http://lenta.ru/lib/14160080/>, nahlíženo 20.2.13.

114 Lenta.ru, Янукович, Виктор, <http://lenta.ru/lib/14159876/>, nahlíženo 20.2.13

115 Poprvé měl být Janukovič odsouzen v r. 1967 za krádež. Ve vězení strávil asi rok. V r. 1972 (podle jiných zdrojů

shledal Oblastní soud v Doněcku Janukovičova odsouzení bezdůvodnými, to mu umožnilo vstoupit do Komunistické strany a pokračovat v úspěšné kariéře. V Doněcké oblasti prošel řadou funkcí a jak již bylo zmíněno, v r. 1997 byl prezidentem Ukrajiny Kučmou jmenován gubernátorem.¹¹⁶

Mezi členy i podporovateli nejsilnější politické strany Ukrajiny jsou tak lidé s velmi pochybnou minulostí. Významné pozice v současné ukrajinské politice zastávají především lidé, kteří zahájili svoji kariéru v Doněcké oblasti. Někdy bývá tato skupina označována jako "Doněcká mafie",¹¹⁷ jindy jako "Doněcký klan".¹¹⁸ Jde velmi pravděpodobně o strukturu, v jejímž čele je skupina autoritativních vůdců. Nižší články poslušně drží "stranickou linii". Janukovič je kompromisní figurou, která vyhovuje všem skupinám i proudům v klanu. On je první mezi rovnými, má poslední slovo v rozhodování o klíčových problémech nebo při řešení konfliktů.¹¹⁹

2.6. Nová kriminální elita - nová definice

Jednotlivé koncepce fungování ruskojazyčného organizovaného zločinu se mění s postupnou proměnou společnosti. Staré formy však nemizí zcela v nějaké, často i výrazně pozměněné formě, existují i v současnosti. Proto i dnes pozorujeme skupiny nebo osoby, které navazují na *vorovské* nebo *banditské* "tradice". To se často projevuje i v jejich chování, vkusu, způsobu odívání apod. Jde však spíše o formální projevy, kterými tito lidé snad projevují jistou nostalgii po starých časech nebo úctu ke svým učitelům a vzorům.

Nové kriminální elity typu Kljuevova syndikátu, kontrolující dnes drtivou většinu ruskojazyčného organizovaného zločinu, si tyto nostalgické postoje již dovolit nemohou. Na prvním místě je třeba chovat se prakticky, rychle a adekvátně reagovat na nové možnosti zisku. Tato třída je tvořena lidmi s různou minulostí. Jde i o osoby s kriminální minulostí, jsou zde však zastoupeni především podnikatelé, státní úředníci, příslušníci bezpečnostních složek. Tito lidé jsou dnes

v r. 1970) byl odsouzen za způsobení středně těžkých zranění. Zdroj: Янукович - двойная ходка,...

116 Lenta.ru, Янукович, Виктор, <http://lenta.ru/lib/14159876/>, nahlíženo 20.2.13

117 Пенчук, Б., фонд «Антикоррупция», Донецкая мафия, <http://dony07.narod.ru/>, nahlíženo 1.9.12.

118 Давиденко, Б., Донецкий клан, forbes.ua/magazine/forbes/1332856-doneckij-klan, 5.12.11.

119 Давиденко, Б., cit. dílo.

hlavními tvůrci organizovaného kriminálního prostředí. Fungování moderních forem organizovaného zločinu je spojeno srůstáním elementů výkonné i zákonodárné moci s kriminálními strukturami, jejich průnik do bankovní sféry, obchodu apod. To velmi komplikuje boj s organizovaným zločinem. Ten musí mít v takové situaci nejen právní, ale i politický charakter.¹²⁰

Politická vůle řešit tento stav však z již popsaných důvodů neexistuje, a nebo není dostatečná. Tento neuspokojivý stav se stává často zdrojem společenské nespokojenosti a v dlouhodobé perspektivě by mohl vést i k radikálním politicko-společenským změnám, jejichž průběh a důsledky lze jen obtížně předpovědět.

Celková proměna zločineckého světa v Rusku, na Ukrajině i v ostatních zemích východní Evropy, včetně České republiky, proběhla především jako následek dvou faktorů. V první řadě je to modernizace organizovaného zločinu. Nezbytnou součástí tohoto procesu je však i systém korupce, který umožňuje na jednu stranu zločineckým organizacím přetvářet podmínky a překonávat bariéry, které mu do cesty klade a má klást stát, na druhou stranu též umožňuje velký zisk těm, kteří by tyto bariéry měli vytvářet, a za úplaty tak nečiní. Takto fungující organizovaný zločin tak připomíná spíše systém již v úvodu zmíněného organizovaného kriminálního prostředí, než jen systém skupiny organizovaného zločinu.

Organizovaný zločin se stává něčím jiným. Původní definice se ukazují jako nedostatečné. Hranice mezi legálním světem a kriminálním podsvětím nevede již dávno podél ostnatých drátů sibiřských pracovních táborů, ale je to klikatá nebo rozmazaná linie, vedoucí státními, stranickými a firemními aparáty. Někdy dokonce protíná jednotlivé osobní kariéry řady podnikatelů, politiků a úředníků. Je téměř nemožné zjistit, kde jedno končí a druhé začíná. Dříve se ze zločinců stávali obchodníci či politici. Dnes je postup spíše opačný. Obchod a politika je penetrována kriminálními postupy. Součástí organizovaného zločinu se stávají celé obchodní firmy, politické strany nebo některé části státního aparátu.

Drtivá většina definic vymezuje organizovaný zločin jako určitý specifický, sofistikovaný, moderní typ kriminality (trestné činnosti). Moderní formy organizovaného zločinu mají však daleko blíže k politice nebo obchodu, než k běžné kriminalitě. Po seznámení se s moderními formami

120 Ильин О.С. cit. dílo.

organizovaného zločinu se tak vracím zpět k definici samotného pojmu “organizovaný zločin“. Tato definice nemohla být zařazena do úvodu tak, jak by odpovídalo formálním požadavkům na odborný text, právě z toho důvodu, že bylo nejprve nutné seznámit čtenáře se širším kontextem vývoje organizovaného zločinu.

Nejčastějším ve vědě používaným způsobem definice je vymezení pojmu na základě vztahu nadřazenosti a podřazenosti. Nejdříve určíme nejbližší rodový (obecný) pojem a ve vztahu k němu pak definujeme specifické znaky pojmu druhového. Velmi důležité je však dbát na to, abychom při definování použili tzv. nejbližší rodový pojem. Jestliže toto pravidlo porušíme, pak je definice nepřesná. Je tedy otázkou, zda je kriminalita stále ještě nejbližším rodovým pojmem pro moderní formy organizovaného zločinu.¹²¹

Trestná činnost jako taková je totiž definována zákony. A jedinci nebo společenské vrstvy, které mají přístup ke státní moci, mohou prosazovat jejím prostřednictvím své vlastní ekonomické a politické zájmy.¹²² Kritická kriminologie upozorňuje na to, že určité skutky se dostávají do centra pozornosti trestní politiky a jiné, třeba i společensky nebezpečnější, nikoli. Zákony určující, zda bude určitý typ jednání prohlášen za trestný a v důsledku toho i sankcionován, záleží výlučně na tom, že bude takto poznačen, nikoli na tom, že je, resp. není “skutečně“ kriminálním deliktem.¹²³

Je tedy docela dobře možné, a v podmínkách zemí bývalého SSSR dokonce velmi pravděpodobné, že mocné zločinecké skupiny ovlivňují legislativu tak, že svoji původně nelegální činnost legalizují natolik, že z právního hlediska se nedopouštějí žádné nelegální činnosti. Zločiny jimi páchané se tak stanou běžnou praxí.

Současný organizovaný zločin opustil rovinu trestního práva a stal se: *druhem politiky, jejímž cílem je ovládnutí zájmového teritoria skupinou organizovaného zločinu, která tak získává možnost k prosazení svých obchodních zájmů - nebo - Organizovaný zločin je takovým druhem podnikání, jehož cílem je dosažení maximálních zisků, bez ohledu na zákonné normy nebo prostřednictvím jejich partikulárních úprav.*

121 Ochrana, F.: Metodologie vědy. Úvod do problému. Praha: Karolinum 2010, s. 30-31.

122 Tomášek J.: Úvod do kriminologie. Praha: 2010, s. 13.

123 Kuchta, J., Válková H. a kol.: Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2005, s. 97-99.

Původní tradiční chápání zločineckých skupin jak v Rusku, tak jinde ve světě má velmi blízko k definici, která organizovaný zločin definuje jako menší množinu kriminality. Ruští zloději – *vory*, kteří původně páchali své zločiny odděleně, se začínají organizovat, navzájem si pomáhat. Jsou hrdí na svůj statut, nijak ho nezastírají. A především jsou to lidé pocházející ze zločineckého prostředí, lze je tedy ve vztahu k tomuto prostředí definovat.

Současným formám organizovaného zločinu se však často věnují lidé, kteří pocházejí z prostředí politiky, obchodu nebo bezpečnostních složek státu. V řadě případů nemají žádné zkušenosti s “klasickou“ kriminalitou. Organizovaný zločin jimi prováděný má i z těchto důvodů jiné podoby. Je často skrytější a využívá jiných metod. Má blíže právě k politice nebo obchodu. Kromě toho existuje velké množství skupin, které sice ze zločineckého prostředí pocházejí, ale během svého vývoje se modernizovaly natolik, že se zapojily i do legálního obchodu. Na řadě kriminálních činností mají podíl prostřednictvím různě vytvářených korporativních vztahů. Čím vyšší stupeň řízení, tím menší přítomnost nelegálních aktivit, tím větší přítomnost kapitálu. Vůdci zločineckých syndikátů jsou od přímé účasti na nezákonných činech izolováni pomocí různých byrokratických vrstev. Jsou vytvářena velmi sofistikovaná korupční schémata, jde již o velmi propracovaný systém korporativních vztahů.

2.7. Mafie a kriminálně syndikalistické státy

Charakterizovat postavení skupin organizovaného zločinu ve vztahu ke státu a v něm vládnoucí skupině je v analýze rizik jedním z klíčových faktorů. Pokud je skupina organizovaného zločinu v “opozici“ vůči vládnoucímu režimu, jsou její možnosti odlišné (menší) od skupin, které jsou spojencem nebo součástí vládnoucí třídy, klanu či skupiny. Z hlediska zahraniční expanze představují tyto skupiny odlišnou hrozbu. Míra rizika, spojená s činností a rozšiřováním skupin napojených na vládnoucí establishment v zemi původu, je nesrovnatelně vyšší, zároveň však může být méně zřetelná a lépe legalizovaná. Prostřednictvím oficiálních struktur v zemi původu totiž mohou získávat nezbytnou logistickou podporu, včetně získávání potřebných dokumentů, dokladů apod.

Pod označením ruskojazyčný organizovaný zločin se skrývá široké spektrum hrozeb odlišných charakteristik. Nic takového, jako centrálně řízená ruská, ukrajinská nebo dokonce ruskojazyčná mafie totiž neexistuje. Je proto vždy třeba hovořit o konkrétní skupině, společnosti nebo osobě.

V politice, byznysu i kriminálním podsvětí existuje několik center moci. Udržet veškerou moc v rukou úzké skupiny osob je v současných podmínkách stále obtížnější, v zemi parametrů Ruska nebo Ukrajiny je to prakticky nemožné. Jednotlivá centra moci je dnes složitější rozpoznat a jednoznačně charakterizovat.¹²⁴

Skutečná vertikála moci fungovala pouze ve Stalinově Sovětském svazu. Stalin jako jediný sovětský vůdce se nemusel ohlížet na názory jiných, nemusel nikomu vycházet vstříc. Systém jednoznačné mocenské vertikály (totalitního charakteru) byl narušen ihned po Stalinově smrti. Nejdůležitějším, jednoznačně definovaným a od r. 1977 dokonce ústavně zakotveným centrem moci však zůstávala po celou dobu existence SSSR Komunistická strana. Nikita Chruščov, který se po smrti Stalina v r. 1953 v několika kolech mocenského souboje zbavil všech svých konkurentů

124 Лунеев В. В.: Преступность XX века, Волтерс Клувер, Москва 2005.

a v r. 1957 vyšplhal na samý vrchol sovětské pyramidy moci, byl úspěšný především proto, že správně pochopil, že moc tehdy ležela především v Komunistické straně.¹²⁵

V současném Rusku, tím méně na Ukrajině, dnes neexistuje žádná jednoznačně definovatelná vertikála moci. Na horizontále moci existuje několik mocenských center. Ty všechny mají své zájmy a řada z nich je zapojena do složitých, velmi výnosných korupčních schémat a rozličných legálních i nelegálních obchodů.

Nelze tedy hovořit o žádné monolitické struktuře, kterou by bylo možné centrálně ovládat a kontrolovat. Rusko nemůže být označováno, jako tomu někdy bývá, za *mafíánský stát*. Je to stát *kriminálně syndikalistický*. Veškerou moc v zemi totiž nemá jedna mafie. Moc je rozdělena horizontálně mezi několik mocenských skupin, mezi nimiž významnou pozici zastávají skupiny organizovaného zločinu mafíánského charakteru. Ona velmi často zmiňovaná vertikála moci funguje jen do určité míry, pouze za určitých okolností a pouze v některých oblastech ruské politiky.

Vysocí političtí představitelé nevedou kriminální syndikáty, ani se přímo nepodílejí na jejich aktivitách. Jejich možnosti a zájem tyto struktury likvidovat je však velmi omezen. V případě razantnějšího zásahu by totiž hrozilo, že významné segmenty státní správy vypovědí poslušnost. Tím, že dnešní organizovaný zločin je často spojen se silovými orgány státu a podniky strategického významu, je pro politickou elitu Ruska nezbytná loajalita těchto skupin. Tyto skupiny na oplátku respektují status quo.

Terčem represí se stali především ti, kdo nerespektovali pravidla, nastavená novou politickou reprezentací. Pokud by mělo dojít k potrestání všech, kteří se dopustili machinací, byl by seznam podstatně delší. Zůstali jen ti hráči, kteří respektují nastolená pravidla. Nikdo z nich si nedovoluje narušovat mocenské zájmy Ruska, tak jak jsou dnes chápány vedoucí politickou elitou země.

V oblastech, které s tímto přímo nesouvisí, je však stát prostřednictvím korupce a klientelistických sítí vyřazován ze hry. Nastává tak určitá krize vládnutí - dochází k tichému

125 Taubman, M.: Chruščov – člověk a jeho doba, Praha, 2005.

státnímu převratu, který nemá směřovat k žádnému vyvrcholení. Je pouhým nástrojem přerozdělení moci, především té ekonomické. Zájmové skupiny rozličných typů, s různým mocenským potenciálem, mají možnost rozvíjet své podnikání, zajistit si beztrčnost. Politické reprezentaci je na oplátku umožněno budovat “silný“ stát a prestiž na mezinárodní úrovni. Obě skupiny si navzájem vycházejí vstříc, stejně tak jako kdysi *vorovský svět* a Stalin.

Fungování organizovaného zločinu na Ukrajině je do značné míry srovnatelné. Organizované zločinecké skupiny z různých regionů Ukrajiny hrály v politice země významnou roli již minimálně od rozpadu SSSR. V poslední době lze však pozorovat jistou konsolidaci či dokonce centralizaci. Původ současného politického vedení země tkví v kriminálních syndikátech Doněcké oblasti. Jejich prvotním cílem je zisk. Moc na Ukrajině, to jsou především peníze.¹²⁶ Tomu se musí podřídit i státní politika. Ideologická témata nehrají takovou roli. Současnou mocenskou elitu Ukrajiny je obtížné dnes jednoznačně charakterizovat jako pro-ruskou nebo pro-evropskou. Oba tyto směry totiž slibují zisky.

Ruská politická reprezentace usiluje především o silný stát, skupiny organizovaného zločinu i všechny další významné komponenty nelegálního i legálního podnikání se tomu musí podřídit. Zatímco v Rusku byli oligarchové donuceni podporovat současnou politickou elitu, na Ukrajině se oligarchové sami stali zdrojem politické moci a dobrovolně finančně podporují politickou kariéru některých politiků. V Rusku převzal stát kontrolu nad činností organizovaného zločinu, na Ukrajině přebírá organizovaný zločin kontrolu nad státem.

126 Podobně charakterizoval situaci v zemi šéf Doněcké oblastní rady v letech 2001-05 Boris Kolesnikov. Zdroj: 1/3 Ахметов, Янукович, кто они? Донецкая мафия у власти.flv <http://youtu.be/OyKuJsLn1rM>, nahlíženo 20.2.13.

3. Ruskojazyčný organizovaný zločin jako globální hrozba

3.1 Zahraniční působení

Možnost zahraničního působení je pro každou významnější skupinu organizovaného zločinu důležitá. Nejde v žádném případě pouze o vývoz nelegálních produktů a služeb, ale jak bylo již zmíněno, i o možnost legalizovat zisky, skrýt nelegálně získaný majetek apod. Ruskojazyčné skupiny získaly tuto možnost až s rozpadem Sovětského svazu.

Modernizující se ruskojazyčný organizovaný zločin se po otevření hranic chopil možností, které nabízel mezinárodní obchod. Navázal mezinárodní kontakty, byl velmi rychle schopen úspěšně konkurovat ostatním již dříve mezinárodně působícím skupinám organizovaného zločinu. V současnosti je v řadě oblastí nejvlivnějším hráčem, jehož zájmy zasahují jak kriminální, tak legální druhy podnikání.

První oblastí zahraniční expanze ruského organizovaného zločinu byly země východní Evropy. Postupně se ruský organizovaný zločin naučil operovat i ve státech Evropy západní a pronikl i do Spojených států. Jeho vliv je dnes zaznamenáván i v Latinské Americe a Karibské oblasti, kde navázal spolupráci s místními narkokartely.¹²⁷

Do zahraničí se v polovině 90. let rozšířily i krvavé střety mezi kriminálními skupinami, které bojovaly o podíly na nově otevřených trzích. Hlavní frontou této války byly sice ulice ruských měst, její ozvěna však doléhala až do Londýna a New Yorku.¹²⁸ Ruskojazyčný zločin již

127 Burton, F., Burges, D.: Russian Organized Crime, Stratfor, 14.11.07.

128 Chlebnikov, P. cit. dílo, s. 30.

neohrožoval pouze země bývalého SSSR, ale stával se globálním hráčem, jehož zájmy v současné době zasahují prakticky celý svět.

Jak působení, tak expanze organizovaného zločinu nemusí být vždy pouze exportem nelegální produkce či zprostředkováním nelegálních služeb, jako jsou např. drogy či prostituce. Tyto “klasické“ formy kriminality bývají přenechány méně ambiciózním, méně rozvinutým skupinám, které však ze svého výtěžku často odvádějí “daň“ vlivnějším a mocnějším syndikátům. Ty samy se z formálního hlediska na žádných kriminálních aktivitách nepodílejí a jsou legalizovány jako oficiální obchodní společnosti. Linie mezi legálním a kriminálním podnikáním je tak i v případě zahraniční expanze ještě rozmazanější, než je tomu v případě fungování organizovaného zločinu na území Ruska a Ukrajiny.

Expanze moderních nebo modernizovaných skupin organizovaného zločinu v žádném případě nepřipomíná násilnický nájezd potetovaných mužů se zlatými řetězy na krku, ale může nabývat velmi “kultivovaných“ podob. Zapojení organizovaného zločinu do globálního-legálního obchodu pak způsobuje, že konzumenty jeho produktů se nestávají zdaleka jen lidé, kteří se pro to dobrovolně rozhodli. Jestliže je organizovaný zločin zapojen do globálního obchodu s drogami, nebo dodává ženy sexuálnímu průmyslu, pak se narkomané nebo návštěvníci veřejných domů stávají jeho zákazníci dobrovolně.

Jestliže je však organizovaný zločin zapojen do mezinárodního obchodu s plynem, ropou apod., stávají se jeho zákazníci nedobrovolně celé skupiny obyvatelstva nebo dokonce celé státy. Expanze organizovaného zločinu má tak v současnosti mnoho podob, přičemž průnik organizovaného zločinu do legálních globálně působících obchodních společností je spojen s rizikem, které může mít i fatální následky.

3.2. Regionální expanze – globální obchod – emigrace

“Expanze“ je stejně tak jako “organizovaný zločin“ poměrně širokým pojmem. Charakter expanze se u jednotlivých skupin organizovaného zločinu může velmi lišit. “Kategorizace“ expanze vyžaduje zvláště v případě ruskojazyčného organizovaného zločinu detailnější objasnění. Stejně jako se od sebe liší jednotlivé skupiny organizovaného zločinu, liší se i způsob jejich průniku do zahraničí. Rizika i vliv organizovaného zločinu se kromě toho mohou v dotčených zemích zvyšovat i bez toho, aby jeho exponenti byli osobně přítomni na jeho území.

Charakter, postavení a typ činností zločineckých skupin a syndikátů v zemi původu je základním determinantem, určujícím způsob jejich průniku do zahraničí. Ruskojazyčný organizovaný zločin je tvořen velkým počtem subjektů. Ne každá expandující skupina organizovaného zločinu představuje globální hrozbu a naopak ne každá globálně působící skupina má zájem o regionální expanzi, neboť její potřeby daleko lépe saturuje její podíl na globálním obchodu.

Ty organizované zločinecké skupiny, které se věnují “klasickým“ formám organizovaného zločinu, jako např. provozování prostituce, pouličnímu prodeji narkotik, vymáhání poplatků za ochranu tzv. *reket*, se snaží právě o regionální expanzi a v oblastech svého působení potřebují získat alespoň částečnou kontrolu nad teritoriem, které se stalo jejich cílem. Jako příklad zde může posloužit v ČR donedávna působící skupina A. Soghojana. Tato asi padesáti-členná zločinecká struktura se zabývala především loupežemi a vymáháním výpalného. Mezi její oběti patřily především osoby pocházející ze zemí bývalého SSSR. Kromě Česka, které bylo hlavním cílem jejich expanze, působila skupina i v sousedním Rakousku.¹²⁹

129 Lenta.ru, 22.4.09, В Австрии и Чехии обезвредили "армянскую мафию",...

Organizované zločinecké syndikáty, zapojené např. do obchodu s drogami ve velkém, do globálního obchodu s lidmi, zbraněmi apod., o regionální expanzi neusilují. Jde jim především o podíly na globálním obchodu. V tomto případě jsme pouze odbytíštěm produktů organizovaného zločinu. Ze zemí bývalého SSSR, především pak z Ukrajiny, putují do Česka ženy, nucené na našem území k prostituci. Prostřednictvím ruskojazyčných skupin organizovaného zločinu se do celé Evropy dostávají drogy ze střední Asie.¹³⁰

V případě ruskojazyčných skupin organizovaného zločinu nejsou výjimečné ani průniky do legálního mezinárodního obchodu přes různě nastrčené obchodní společnosti. Působení těchto skupin lze velmi těžko detekovat. S ohledem na zapojení ruskojazyčných skupin i do obchodu s energetickými surovinami lze rizika označit jako velmi vysoká, překračující hranice země původu konkrétních zločineckých skupin. Aktivity skupin organizovaného zločinu v oblasti tranzitu plynu z naleziště na Sibíři a ve střední Asii tak přímo ovlivňují i energetickou bezpečnost České republiky. Byly to, kromě jiného, i aktivity organizovaného zločinu, které zapříčinily mizení a v konečném důsledku i zastavení dodávek plynu do Evropy v zimě v r. 2008/09.¹³¹

Neformální společenství jsou nahrazována racionálním byrokratickým aparátem manažerského typu. Sofistikované ruskojazyčné zločinecké organizace periodicky mění střední a nižší personál, působící v cílových zemích. Tato rotace má zajistit větší bezpečnost a omezit možnosti bezpečnostních orgánů státu v cílové zemi proniknout do organizace s pomocí získání spolupracujících osob.

Součástí organizovaného zločineckého prostředí jak v Rusku, tak i na Ukrajině jsou i mezinárodně působící obchodní společnosti. Členy jejich řídicích orgánů nejsou velmi často pouze občané zmíněných zemí, ale i osoby ze států, které se staly terčem takto sofistikovaně prováděné expanze organizovaného zločinu. Na specifické úkoly jsou v zahraničí najímány místní advokátní kanceláře, bezpečnostní agentury a v určitých případech je využíváno i služeb místních i zahraničních kriminálních elementů.

130 The Globalization of Crime, A Transnational Organized Crime Threat Assessment, UNODC, 2010, s.141-145.

131 -Латушек, Рольф X., Die Welt, 26.1.09, Как исчезает газ,...
-Корреспондент.net, 6.1.09, Европа заявляет о масштабных сокращениях транспорта газа из РФ,...

Expanze i globalizace organizovaného zločinu může mít pouze dvě příčiny. Může být důsledkem zintenzivňující se aktivity bezpečnostních orgánů v zemi původu, které tak donutí některé skupiny organizovaného zločinu k přesunu svých aktivit do zahraničí. V takovém případě se pak tyto zločinecké skupiny většinou nemohou příliš opírat o své kontakty a logistické zázemí v zemi původu. Ve své činnosti jsou tak nutně omezeny. Expanze není v tomto případě dalším stádiem modernizace, ale pouze nutností. Skupina organizovaného zločinu musí být sice již dostatečně modernizovaná, aby byla expanze schopna, je k ní však donucena vnějšími okolnostmi. Jde o pouhý nutný průvodní jev modernizace. Pokud by taková skupina neexpandovala, byla by zlikvidována. Expanze se v tomto případě podobá spíše “emigraci”.

Expanze, vynucená činností ruských bezpečnostních orgánů, se v Rusku může týkat pouze méně významných skupin. Zde lze jako příklad opět uvést skupinu *vora v zakoně* A. Soghojana. Rodák z Arménie Andranik Soghojan, v kriminálních kruzích známý pod přezdívkou “Zap“, měl být *vorem v zákoně* korunován v Moskvě v r. 1994. V r. 2006 byl zatčen v Soči, obviněn z nelegálního pobytu na území RF, vyhoštěn a deportován do Arménie. Odtud se přesunul do ČR.¹³²

Jak již bylo dříve naznačeno, největší rizika jsou spojena s expanzí skupin, které si v zemích svého původu již vytvořily dostatečně silné postavení k tomu, aby ho mohly využít pro expanzi do zahraničí. Tak vznikají velmi silné a nebezpečnější zločinecké organizace. Motivem jejich expanze je většinou zájem o zvýšení a diverzifikace zisků, v neposlední řadě v zahraničí investují a bezpečně ukládají svůj majetek.

Expanze je v tomto smyslu dalším stádiem nebo dokonce doposud nejvyšším stádiem modernizace. Tímto způsobem lze charakterizovat expanzi organizace S. Mogileviče nebo zcela aktuálně syndikát D. Kljueva.

Schopnost určit, do jaké kategorie konkrétní skupina organizovaného zločinu patří, je důležitá pro zvolení správné strategie a taktiky boje s organizovaným zločinem právě i v místě jeho expanze. Způsob boje proti skupinám, které jsou v zahraničí v “emigraci“, je totiž diametrálně odlišný od způsobu boje s těmi, které mají v zemi svého původu vybudovanou širokou síť kontaktů. V takovém případě je totiž problematizována výměna informací i celková spolupráce mezi

132 Lenta.ru, 22.4.09, В Австрии и Чехии обезвредили "армянскую мафию"...

bezpečnostními orgány relevantních zemí. Během těchto úvah však nelze zapomínat ani na to, že jednotlivé globálně působící syndikáty organizovaného zločinu lze na různých úrovních řízení nebo na různých teritoriích působnosti charakterizovat odlišně. Vrcholový management se většinou nenachází v zemi, která se stala cílem expanze jimi kontrolovaných organizací, a pro místní bezpečnostní orgány je tak většinou nedosažitelný.

K zvláště specifickým, ale nikoliv výjimečným situacím dochází tehdy, kdy se významní představitelé organizovaného zločinu nebo tzv. kontroverzní podnikatelé stěhují do zahraničí. Odtud pak pouze koordinují své obchodní zájmy. Na území hostitelské země většinou žádné nelegální aktivity neprovozují, ale spíše naopak, v některých případech dokonce financují dobročinné projekty. Žijí tak jakýsi “druhý život“. Jako příklad lze v této souvislosti uvést kariéru již jednou zmíněného a v současnosti ve Francii žijícího Leonida Bilunova. V hostitelské zemi tyto osoby především investují a při určité míře pokrytectví lze říci, že jejich pobyt může být pro hostitelskou zemi z ekonomického hlediska výhodný.¹³³

I přesto, že se tito lidé snaží vyhnout konfrontaci, mohou k prosazení svých zájmů využít i kriminálních metod. V České republice jsou místem pobytu těchto osob především Karlovy Vary, ale i další malebné kouty Čech a Moravy. Zámek v Dolní Olešnici byl před několika lety prodán ruskému podnikateli A. Zacharovovi. Ten si na jeho ostrahu najal českou bezpečnostní agenturu. Zacharov projevil zájem i o nákup sousedních pozemků. Jejich majitel R. Mandys je však prodat odmítl. Spor gradoval, došlo k vydírání a nátlak vyvrcholil několika fyzickými útoky na R. Mandyse. Jednoho z útočníků se podařilo české policii nalézt. Byl jím zaměstnanec bezpečnostní agentury, která střeží Zacharovův zámek.¹³⁴

Ruský i ukrajinský organizovaný zločin je v expanzi velmi úspěšný, má pro ni vytvořeny ideální podmínky. Je silný, násilnický, disponuje velkými finančními prostředky a ve státech svého původu se může velmi často opírat o pevné opěrné body. Se stovkami malých, relativně nezávisle operujících buněk bez přísně formalizované struktury je ruskojazyčný organizovaný zločin velmi odolný a ani zatčení významných postav z vedení zločineckých organizací nemusí znamenat výraznou ztrátu.¹³⁵

133 Антонов, К., Красников, Н., Комсомольская правда, 12.4.07, Бывший уголовник, а ныне бизнесмен Леонид Билунов: Я стоял у истоков разграбления России,...

134 Чехия сегодня, 18.05.11, Странное соседство, ... -СТ24, 9.5.12, Majiteli zahradnictví zapálili skleník,...

135 Burton, F., Burges, D.: cit. dílo.

Pro ČR představují výše popsané syndikáty vážnou bezpečnostní hrozbu, všechny uvedené příklady představují jen malou část celého problému. Je velmi pravděpodobné, že skutečný vliv některých ruskojazyčných zločineckých skupin v České republice je větší, než jsme schopni nebo ochotni si připustit. Německý novinář Jürgen Roth, který se problematice organizovaného zločinu v ČR věnoval, tvrdí, že ruské skupiny jsou u nás dokonale etablovány a kromě investic do luxusních nemovitostí pronikli jejich exponenti i do strategických odvětví průmyslu a dokonce se jim podařilo koupit si některé české politiky.¹³⁶

136 Roth, J.: Gangsteři z Východu, Praha 2007, s. 237.

4. Působení ruskojazyčného organizovaného zločinu v ČR

4.1. Základní charakteristika fungování

Na zvýšený zájem o trvalé usazování osob z vyšších pozic v hierarchii ruskojazyčného organizovaného zločinu v ČR upozorňují zprávy Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ). V řadě případů se jedná o osoby, které jsou předmětem zájmu zahraničních bezpečnostních sborů. Tyto osoby skrývají své identity pomocí velmi kvalitně zpracovaných osobních dokladů, znějících na jména existujících bezúhonných osob. Mezi hlavní sféry jejich zájmů patří investice do nemovitostí a průnik do obchodních kruhů. Podle ÚOOZ získal tento jev na intenzitě v době předsednictví Česka v Radě EU. V rámci těchto aktivit ruskojazyčných struktur je využíváno finančních prostředků, jejichž skutečný původ není velmi často možné identifikovat.¹³⁷

Podle zpráv Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu patří ruskojazyčné struktury, spolu s asijskými a domácími, k nejvýznamnějším elementům organizované kriminality na území České republiky. V kontextu celkového vývoje organizovaného zločinu v Rusku a na Ukrajině představují právě tyto skupiny hrozbu velmi naléhavou a v mnoha případech propojenou do integrální sítě velké nadnárodní kriminální struktury. Riziko poškození chráněných zájmů je tak v případě jejich působení v ČR velmi vysoké.¹³⁸

Poškozovány nejsou zdaleka jen zájmy českých občanů, ale v řadě případů i zájmy cizích státních příslušníků, žijících na území ČR. Cílem aktivit ruskojazyčných zločineckých struktur se totiž velmi často stávají komunity jejich krajanů. Zvláště některé skupiny cizinců ze zemí bývalého

137 Zpráva o činnosti ÚOOZ za rok 2008.

138 Zpráva o činnosti ÚOOZ za rok 2011

SSSR mají jen velmi malou možnost vyhnout se setkání s exponenty některé ze skupin organizovaného zločinu.

Tím, že jsou některé ruskojazyčné skupiny zapojeny do mezinárodního obchodu, jsou rizika a jejich činnosti navázány i na národní bezpečnost České republiky. Vliv v této oblasti může být velmi skrytý, rizikový faktor však o to významnější. Dlouhodobější trend, který lze zaznamenat i v bývalém postsovětském prostoru, je takový, že nejvýznamnější kriminální struktury mají vazby na nadnárodní organizovaný zločin a dynamicky se přizpůsobují jeho vývoji. V případě ruskojazyčných skupin v ČR je tento trend zvláště důležitý, zde působící skupiny jsou totiž v mnoha případech integrální součástí velké nadnárodní kriminální struktury.¹³⁹ Česká republika jako taková je totiž pro významnější kriminální syndikáty příliš malou zemí, jejíž legální i nelegální trh není sám o sobě schopen uspokojit jejich zájmy. To však v žádném případě neznamená, že by Česko spolu s ostatními zeměmi EU netvořilo jeden z komponentů evropského nebo dokonce globálního působení ruských nebo ukrajinských zločineckých syndikátů.

Poznatky BIS z r. 2011 dokládají, že představitelé ruskojazyčného organizovaného zločinu se snažili zapojit i do politicko-ekonomických aktivit mezi ČR a jejich zeměmi původu.¹⁴⁰ V této sféře se pohybují právě ty nejmocnější kriminální organizace, jejichž způsob fungování byl nastíněn v kapitolách o fungování ruského a ukrajinského organizovaného zločinu v zemích původu. Z hlediska bezpečnosti státu jsou právě tyto skupiny největší hrozbou.

Operativní poznatky Policie ČR potvrzují setrvalý dominující vliv ukrajinských elementů v ruskojazyčných strukturách.¹⁴¹ Vzhledem k proměně a modernizaci ruského organizovaného zločinu lze však zároveň předpokládat, že vliv ruských zločineckých syndikátů může být v rámci České republiky i výrazně významnější, než ten, který byl policií zjištěn. Metody ruského organizovaného zločinu jsou sofistikovanější a způsoby jeho činnosti i vlivu se projevují v řadě případů skrytěji, než v případě ukrajinských struktur. Míra primitivního násilí, charakteristická pro některé ruskojazyčné skupiny, je v případě ruského organizovaného zločinu menší a finanční zajištění násobně větší. Zájmy ruského organizovaného zločinu tak v ČR velmi pravděpodobně zasahují i oficiální obchodní struktury.

139 Zpráva o činnosti ÚOOZ za rok 2011

140 Výroční zpráva BIS za r. 2011.

141 Zpráva o činnosti ÚOOZ za rok 2011

Ukrajinské skupiny organizovaného zločinu jsou naopak aktivnější v tradičních odvětvích organizované kriminality. Žádné z těchto konstatování však neplatí absolutně, z hlediska celkové situace ruskojazyčného organizovaného zločinu na území ČR jde však o objektivní fakt.

Stejně tak, jako celá společnost v České republice, i organizovaný zločin se musel přizpůsobit nové ekonomické realitě, vzniklé v důsledku ekonomického zpomalení v r. 2008. Velmi patrné to bylo právě v případě ukrajinského organizovaného zločinu, mezi jehož aktivity na území ČR patří, kromě jiného i nelegální zaměstnávání, nucená práce apod. Vzhledem k tomu, že ekonomická krize výrazně zasáhla i stavební sektor, přesunuly ukrajinské skupiny své aktivity od vydírání ukrajinských dělníků na jiné formy trestné činnosti. Věnovaly se tak např. náboru zájemců o práci na Ukrajině a jejich následnému nucení k otrocké práci. Obchod s lidmi a zneužívání pracovních migrantů stále patří mezi velmi časté formy kriminality ukrajinských skupin organizovaného zločinu. Zároveň se ukrajinské skupiny věnují i krádežím, kuplířství, distribuci nealkoholovaného alkoholu.¹⁴²

V případě monitorování ruskojazyčných zločineckých struktur na území ČR lze tak sledovat dvě jejich dimenze. První je ekonomického charakteru a souvisí s narůstajícím prvkem majoritního vlivu nad strategickými hospodářskými subjekty.¹⁴³ S velkou mírou pravděpodobnosti lze předpokládat, že zde mají převahu skupiny pocházející z Ruska. Druhou dimenzi lze charakterizovat jako přímé, mocensko-zločinecké ovládnutí závadového prostředí.¹⁴⁴ Té se sice ruské skupiny nevyhýbají, důležitější úlohu zde však hrají skupiny ukrajinské.

142 Zpráva o činnosti ÚOOZ za rok 2011

143 Zpráva o činnosti ÚOOZ za rok 2008

144 Zpráva o činnosti ÚOOZ za rok 2008

4.2. Vybrané kriminální aktivity v kontextu globálního působení

O přítomnosti ruskojazyčných skupin organizovaného zločinu ve střední Evropě se hovoří již od devadesátých let minulého století. V ČR bylo téma v centru pozornosti zvláště v souvislosti s bezprecedentním zásahem české policie v Restauraci u Holubů v r. 1995. Skupiny organizovaného zločinu byly s velkou pravděpodobností zapojeny v transakcích, spojených s deblokací ruského dluhu. V podezření ze spolupráce s ruskojazyčnými kriminálními organizacemi se ocitly i některé české banky.

V České republice měly a mají zájmy řady skupin ruskojazyčného organizovaného zločinu. V Praze již v 90. letech operovali představitelé Tambovské skupiny, jejichž aktivity byly zaznamenány především v sousedním Německu.¹⁴⁵ V Česku mají své zájmy i další významné ruské skupiny, jako např. Asociace pro 21. století, Solncevská skupina atd. Většina ukrajinských skupin měla v ČR původně charakter primitivnějších struktur, zaměřujících se na méně sofistikované formy organizovaného zločinu. Vzhledem k modernizaci a konsolidaci ukrajinského organizovaného zločinu se však i toto mění. Mnozí bývalí členové ukrajinských skupin organizovaného zločinu upustili od očividně kriminálních aktivit. Jejich činnost dnes spočívá spíše v kriminálních manýrách v rámci legálního byznysu.¹⁴⁶ I tento fakt “kopíruje“ vývoj ukrajinského organizovaného zločinu v zemi původu.

Lze zároveň předpokládat, že tradiční uspořádání ukrajinského organizovaného zločinu, který byl (je) i v zahraničí organizován do brigád na základě regionálního klíče, je na ústupu. Pravděpodobným vývojem je centralizace do struktur, kde hrají určující roli struktury pocházející z Doněcké oblasti. Zároveň je však třeba připomenout, že některé ukrajinské skupiny mohou být součástí širších syndikátů, které jsou kontrolovány silnější ruskou strukturou. Podobným způsobem, by bylo možné charakterizovat s velkou pravděpodobností i některé běloruské kriminální struktury.

Moderní organizovaný zločin však může v řadě případů “expandovat“ nebo distribuovat své produkty i bez toho, aniž by jeho exponenti byli osobně přítomní v regionu, který se stal terčem

145 Roth, J.: cit. dílo.

146 Kupka, P., Šmíd, T.: Český organizovaný zločin. Brno: 2011, s. 107-133.

expanze. Ve velmi specifických případech pak není nezbytnou podmínkou ani distribuce konkrétního produktu. V jiných případech uzavírají ruskojazyčné skupiny spojení se skupinami českými, jejichž prostřednictvím se dopouštějí zločinů. Způsob pronikání hrozby i proces narůstání rizika může mít řadu podob. V některých případech jde pouze o vývoz metody nebo know-how.

K tomu může docházet i v oblasti primitivnějších kriminálních aktivit. Ruskojazyčné skupiny takto využívají např. služeb Čechů pro krádeže automobilů, které jsou z území republiky okamžitě poté expedovány do zemí určení. Čeští pachatelé nejen že se podílejí přímo na krádeži vozů, ale také luxusní vozy kupují, následně je dobře pojistí a pak si je nechají ukrást, nebo je dokonce sami nechají vyvézt za hranice a ve vhodný okamžik krádež nahlásí. Zisky tak pramení nejen za prodej vozu, ale i čerpání pojištění. V jiném případě jsou podobným způsobem kradeny automobily v leasingu. Ruskojazyčné skupiny dodají pouze finanční prostředky na nákup vozu, veškerá rizika nese český pachatel.

V jiných případech však může jít o mnohem sofistikovanější spolupráci českých a ruskojazyčných struktur. Je však obtížné uvést příklady ze současnosti. Všechny tyto aktivity jsou v zájmu samotných pachatelů velmi dobře zakonspirovány. Podíváme-li se však do minulosti, lze jako příklady vývozu sofistikované metody uvést i v ČR velmi známou aféru lehkých topných olejů (LTO). Podvody s LTO probíhaly v letech 1992 až 1995 v celé střední a východní Evropě. Policisté dnes přiznávají, že se za nimi skrývá mnoho vydírání, atentátů a nevyjasněných zmizení několika podnikatelů. Mnozí policisté také neoficiálně připouštějí, že celou akci s obchody s LTO možná kryli někteří vysoce postavení policisté a státní úředníci. Podle maďarské policie stála za obchody s LTO především skupina již po několikrát zmíněného S. Mogileviče, jenž obchody prováděl přes svou firmu Benex Worldwide. Mogilevič byl velmi pravděpodobně i architektem celého systému, který podle mnohých odborníků způsobil daňové úniky ve výši asi 60 miliard korun.¹⁴⁷

K velmi specifické metodě rozšiřování rizika došlo nedávno i z prostředí ruské drogové scény, kdy se i v Evropě objevil její nový produkt, droga "Krokodýl" (dezomorfin)¹⁴⁸. Zájem o ni, nejen v Rusku, neustále roste. Její obliba vzrůstá především proto, že je cenově velmi dostupná. Jedna dávka stojí zhruba 5 euro a v samotném Rusku je ještě levnější. Droga, jejíž distribuce byla již zaznamenána v Německu, je pravděpodobně vyráběna v Rusku a pak přepravována po

147 PETROL magazin, 03/2002, 31.5.2002, Případy lehkých topných olejů stále pokračují, ...

148 NPC SKPV PČR, 14.11.11, "KROKODIL" nebezpečná droga z Ruska,...

obvyklých pašeráckých trasách Varšava, Berlín, Hannover. Na německém trhu byla však prodávána jako heroin. Bezprostřední účinky heroinu jsou totiž podobné, mnozí uživatelé mohli krokodýl užívat až tři týdny, aniž si všimli nebezpečných vedlejších účinků.¹⁴⁹ Krokodýl je mnohonásobně škodlivější než heroin. Říká se mu droga sebevrahů. Narkomané užívající krokodýl umírají již po jednom roce. Člověk se již po 4 měsících užívání stává nevléčitelným a čeká jen na smrt. Droga obsahuje i benzín, jod, domácí rozpouštědla, kyselinu sírovou, síru (ze sirek) a fosfor. V místech vpichu vznikají jizvy, kůže se pokrývá hnisem a ve zraněných místech připomíná kůži krokodýla. Vnitřní orgány se rozpadají, narkomanům se obnažují kosti.¹⁵⁰

Ačkoli se pravděpodobně některé skupiny ruskojazyčného organizovaného zločinu zapojily do její distribuce v Evropě, droga sama není s velkou pravděpodobností produktem organizovaného zločinu. Droga je příliš levná, a zisky z jejího prodeje jsou tak poměrně malé. Narkomané užívající Krokodýl umírají příliš rychle na to, aby byli pro zavedené skupiny organizovaného zločinu zajímavými zákazníky. Ze stejných důvodů nelze drogu dlouhodobě prodávat pod falešnou značkou jako heroin.

V Rusku se kromě toho sami narkomani, kteří již nemají prostředky na nákup heroinu, naučili tuto drogu vyrábět sami. Což je z hlediska organizovaných zločineckých skupin, které jim do té doby dodávaly heroin, nevhodné. Organizovaný zločin je tímto naprosto nevhodným způsobem vyřazován z trhu s narkotiky. S velkým rizikem je tak spojen nejen dovoz drog, ale i průnik znalostí o jejich výrobě do prostředí drogově závislých. Zcela autoritativně je však třeba konstatovat, že je to právě organizovaný zločin, který vytvořil prostředí, jehož “vedlejším“ produktem se stala droga sebevrahů, jak bývá Krokodýl někdy v Rusku nazýván.

Významným polem aktivit ruského organizovaného zločinu je hazard. Ten byl však v r. 2009 v Rusku vykázan do tzv. hráčských zón, na zbytku území RF je zakázán.¹⁵¹ V témže roce zachytila BIS v Česku několik signálů, svědčících o zájmu ruskojazyčného organizovaného zločinu převést tyto aktivity i do ČR.

149 -ČTK, 20.10.11, Nová ruská droga krokodýl se smrtícím účinkem...

-Třeček, Č., Zelený, P., iDNES.cz, 17.11.11, Policie varuje před novou drogou Krokodil, experti mluví o bublině.

150 RS, Наркотик «крокодил» - что это? nahlíženo 26.2.2013.

151 ИТАТ ТАСС 24.7.12, За 3 года со дня запрета игорного бизнеса в России....,

Česko je pro takové skupiny vzhledem k poměrně benevolentní legislativě vhodným cílem. Propojení některých kasin a heren na organizovaný zločin není v ČR výjimkou. Příliv a zvýšená konkurence hazardních společností by podle zprávy BIS mohly vyústit např. v násilné konflikty mezi kriminálními skupinami, které takové podniky ovládají. V této souvislosti je třeba připomenout zajímavou souvislost. Jak již bylo dříve uvedeno, jednou z vyšetřovacích verzí atentátu na *vora v zákoně* V. Ivaňkova v Moskvě v r. 2009 bylo i to, že některé z kriminálních skupin nebyly spokojeny s jeho rozhodnutím, týkajícím se rozdělení moskevského, právě od r. 2009 nelegálního hazardu. Ruská media spekulovala i o tom, že za jeho smrtí by mohl stát představitel jedné významné gruzínské skupiny T. Oniani¹⁵². I přesto, že jde o pouhou spekulaci, je další část výroční zprávy BIS v tomto světle zvláště varující. Podle té totiž o působení v ČR projevují zájem též osoby gruzínské národnosti, které mají vazby na organizovaný zločin. Může zde existovat souvislost se zájmem ruského podsvětí o hazardní podnikání v ČR, neboť skupiny zabývající se v RF hazardem byly často gruzínskému původu. Ve výročních zprávách BIS za r. 2009 se píše o přesunu části hráčského byznysu do ČR.¹⁵³

Jakkoli by český hazardní trh nemohl ani zdaleka saturovat ztrátu trhu ruského, byla by expanze toho typu aktivit pro ČR spojena s vleklým rizikem. Zvláště pak v případě, že by byla vedena kriminálními strukturami T. Onianiho, které dle názoru řady pozorovatelů mohly stát za atentáty na V. Ivaňkova¹⁵⁴ i A. Usojna.¹⁵⁵ Sám T. Oniani byl v 2009 zatčen a r. 2010 odsouzen na 10 let odnětí svobody.¹⁵⁶

152 Гондусов, В.: РУСПЕС, 5.10.09, Вор в загоне. Дедушка Хасан мстит за Япончика,.

153 Výroční zpráva BIS za rok 2009

154 Лилин, Н., L'Espresso 7.12.09, Последний крестный отец Москвы,...

155 -Андреев, Р., В кризис.ру, 17.1.13, Криминальная Россия потеряла легендарного Деда Хасана,...

-НТВ, 16.01.13, Короля воровского мира убили в неофициальной резиденции,...

-ИЗВЕСТИЯ 16.1.13, Оперативники считают, что за убийством патриарха криминального мира стоят его давние враги,...

156 Вершов, Ю., Росбалт, 19.07.10, "Вора в законе" Ониани приговорили к 10 годам строгого режима,...

4.3. Migranti ze zemí SNS - oběti ruskojazyčného organizovaného zločinu

Organizovaný zločin v Rusku i na Ukrajině se stal faktorem, s jehož činností je třeba počítat prakticky při jakékoli příležitosti, která je spojena s možností zisku. Někteří podnikatelé z Ruska, Ukrajiny i dalších zemí bývalého SSSR, dokonce přesouvají své obchodní aktivity do zahraničí, protože již nejsou ochotni přistoupit na kriminální metody řízení v zemi svého původu. Obyvatelstvo těchto zemí má totiž jen velmi málo možností vyhnout se setkání s exponenty některé ze skupin organizovaného zločinu. To platí prakticky pro všechny vrstvy společnosti. Vyklouznout z vlivu organizovaného zločinu se některým skupinám osob nedaří ani při cestách do zahraničí.

Aktivity ruskojazyčného organizovaného zločinu v oblasti legální i nelegální migrace jsou jednou z významných sfér jeho působení v ČR, jsou zároveň i poměrně dobře zmapovány. Je většinou známo, jakými způsoby k migraci dochází, jak je spojena s páčáním další trestné činnosti, jako je např. obchodování s lidmi. Nepoměrně složitější je v praxi těmito aktivitám zabránit.

Situace v ČR je v tomto kontextu zvláště naléhavá, neboť mezi cizineckými komunitami v ČR zaujímají cizinci ze zemí bývalého SSSR zvláště významné místo. Především komunity Rusů a Ukrajinců jsou velmi početné a v řadě případů již bezproblémově etablované v české společnosti.¹⁵⁷

Nejčastějším cílem ruskojazyčných skupin organizovaného zločinu se stávají nově příchozí občané Ukrajiny, zaměstnávání v ČR ve stavebnictví. Zvláště před ekonomickou krizí měla pracovní migrace do ČR i dalších zemí Evropy skutečně masový charakter. Podle údajů Ministerstva zahraniční Ukrajiny se hledání práce v zahraničí ročně účastnilo asi 7 milionů Ukrajinců, asi 1,5 milionu jich bylo za hranicemi nelegálně.¹⁵⁸

Slova českých diplomatů v Kyjevě z r. 2010 potvrzují, že organizované skupiny vytvářejí umělé fronty před velvyslanectvím a místa v nich pak prodávají.¹⁵⁹ Žadatelé o víza jsou nuceni

157 Scheinost, M. a kol.: Výzkum cizích státních příslušníků v českých věznicích. Praha: IKSP 2004, s. 20.

158 Tamtéž.

159 Украина криминальная, 30.11.10, Чехия пожаловалась на украинско-чешскую мафию и бездействие МВД..

využívat služeb zprostředkovatelů. Dezorientovaní Ukrajinci platí nemalé finanční sumy za "pomoc" s vyplněním vízové ankety, uzavřením cestovního pojištění. Situace bývá někdy taková, že žadatelům, kteří chtějí podat žádost samostatně, v tom brání nebezpečně vypadající muži a nátlakem je nutí, aby využili služeb zprostředkovatelů. Za to, aby mohl člověk projít, je nucen platit 300 i 500 hřiven.¹⁶⁰ Ukrajinské úřady, na jejichž půdě k této trestné činnosti dochází, neprojevují snahu problém řešit.¹⁶¹ S velkou pravděpodobností lze předpokládat, že právě oni poskytují skupinám zprostředkovatelů *kryšu*.

Jedním z kroků, který měl situaci s "vízovou mafii" řešit, bylo vytvoření on-line registru tzv. visapointu, jehož prostřednictvím jsou podávány žádosti o vyřízení některých druhů víz a pobytů. Organizovaný zločin v některých zemích včetně Ukrajiny však dokázal využít i této příležitosti, a to způsobem, který již narušuje samu suverenitu České republiky, která jako jediná rozhoduje o tom, kdo má právo vstoupit na její území.

Dostat se do systému visapoint je totiž pro běžného uživatele na Ukrajině (ale např. v Kazachstánu nebo Vietnamu) skoro nemožné. Registr se stal s největší pravděpodobnějším cílem hackerských útoků. Zprostředkovatelé za takto změněných podmínek nabízejí své služby dále. Po zaplacení příslušné částky je žadatel do systému zapsán. Zároveň se však stává, že tyto služby nabízejí i zprostředkovatelé, kteří ani po zaplacení zápis neprovedou.

Na problém s registrem upozornil na tiskové konferenci i veřejný ochránce práv P. Varvařovský, přičemž kromě technických problémů upozornil i na právní aspekty problému. Podle úřadu ombudsmana je nezákonné nutit cizince žádat prostřednictvím visapointu o dlouhodobé a trvalé pobyty. Některé druhy pobytů jsou kromě toho navázány na evropské směrnice a po splnění podmínek jsou nárokovány. V tomto případě tak české úřady porušují nejen své, ale i evropské předpisy.¹⁶²

Občané zemí SNS, zvláště pak pracovní migranti z Ukrajiny, jsou často nuceni využívat služeb organizovaného zločinu i po příjezdu do ČR. Ukrajínští zprostředkovatelé na území republiky nabízejí a často velmi promyšlenými způsoby vnucují své služby. V oblasti pracovní

160 Украина кримінальна, 09.01.11, Чехія наивно потребує від українських властей розогнати «візову мафію»

161 Украина кримінальна, 09.01.11, тамтєж.

162 Brífink Pavla Varvařovského, ČT 24, 11. 9. 12

migrace do Čech funguje rozvětvená a mocná česko-ukrajinská mafie. Ukrajínští pracovníci jsou najímáni na práci do Čech, zde však často pracují za horších podmínek, než které byly dohodnuty. V řadě případů se dokonce stávají oběťmi obchodu s lidmi. Rozvětvené a početné ruskojazyčné skupiny zprostředkovatelů cizopasí na složitém systému povolování a prodlužování pobytu. Ani po reorganizaci cizinecké policie a přechodu významné části cizinecké agendy pod Odbor azylové a migrační politiky MV nedošlo k jejich eliminaci.

V konkrétních případech se situace velmi zkomplikovala. Dochází tak k situacím, kdy se např. žádost o dlouhodobý pobyt na území ČR, která má být dle zákona vyřízena do 60 dnů, řeší někdy i více jak rok. Velmi problematická je i spolupráce mezi jednotlivými správními orgány. Odbor azylu a migrace nekomunikuje s Živnostenským úřadem. Žadatelé dostávají v řadě případů protichůdné informace. Vznikají tak nedorozumění, která mohou vyvrcholit i zrušením povolení pobytu na území ČR.

Do procesu pak organizovaný zločin zasahuje jako “ochotný pomocník“ při řešení naléhavých problémů a legální služba je prováděna nelegálním způsobem. Kromě toho se sám snaží toto prostředí modelovat ve svůj prospěch. K tomu využívá sofistikovaných metod, včetně šíření dezinformace v ruskojazyčné cizinecké komunitě, žijící na území České republiky.

Žadatelé jsou v nerovném postavení, ve stále složitější legislativě se často nevyznají ani experti. V procesu udělování pobytů dochází k viditelným nespravedlnostem. Sám správní orgán nedodržuje zákonem stanovené lhůty.¹⁶³ Žadatel je však za stejná opomenutí přísně postihován. Cizinci mají v řadě případů oprávněné pochybnosti, že jejich žádost bude vyřízena standardní – legální cestou. Nevěří správním orgánům, to je vhání do náručí kriminálních elementů. Celé cizinecké komunity se stávají cílem zprostředkovatelů, kteří nabízejí “jistotu“. Ruskojazyčné, zvláště pak ukrajinské skupiny jsou v této oblasti nejaktivnější. Podobná situace však panuje i v komunitě vietnamské apod.

163 Brífink Pavla Varvařovského, ČT 24, 11. 9. 12

Sám stát doposud nevytvořil důstojné podmínky ani pro žadatele, ani pro zaměstnance v jednotlivých odděleních Odboru azylové a migrační politiky MV. Žadatelé jsou často nuceni velmi dlouho čekat i na vyřízení zcela jednoduchých úředních úkonů. Jednotlivé pobočky Odboru azylu a migrace jsou nedostatečně personálně zajištěny, jeho zaměstnanci jsou špatně placeni.

Cizinci ze zemí bývalého SSSR jsou často nuceni jak před odjezdem, tak po příjezdu na území ČR využívat služeb zprostředkovatelů. Díky neefektivnosti celého systému je to právě organizovaný zločin, tvořený většinou jejich krajany, kterému současný stav vyhovuje. Skupiny ruskojazyčného organizovaného zločinu úspěšně cizopasí na celém systému. Sami jeho exponenti jsou však zároveň schopni splnit všechny formální požadavky pro udělení víza i různých druhů pobytu na území republiky. Systém tedy není schopen zabránit expanzi organizovaného zločinu.

Již několikrát zmiňovaná skupina *vora v zakoně* A.Soghojana se na území ČR dostala i přesto, že jeho příslušnost k organizovanému zločinu byla známa již před jeho příjezdem do ČR. Sám Soghojan měl dokonce od r. 2006 zakázán pobyt i na území Ruské federace. Problematika udělování víz a pobytu na území ČR je z hlediska regionální expanze a “emigrace“ organizovaného zločinu velmi důležitým bodem. Expanzi moderních forem organizovaného zločinu však není schopna zabránit. Organizovaný zločin sám naopak komplikace spojené s vydáváním víz a povolením k pobytu využívá ve svůj prospěch.

5. Snižování rizik v současných podmínkách

Na oblasti vzniku, působení i expanze organizovaného zločinu je možné nahlížet i jako na prostor s existující poptávkou po jeho službách. Pokud tato poptávka existuje a konkrétní zločinecká skupina je schopna ji uspokojit, pak se pokouší o expanzi. Té mohou v této chvíli zabránit pouze kvalitní bezpečnostně-politická opatření, která rizika spojená s expanzí musí zvýšit natolik, že skupiny organizovaného zločinu rozhodnou od svého úmyslu upustit a přeorientují své zájmy jiným směrem.

V tradičním chápání zajišťuje organizovaný zločin dodávky nelegální produkce nebo služeb. Organizovaný zločin tak dodává svým zákazníkům drogy, zbraně, kradené automobily, podílí se na obchodu s lidmi. Organizované zločinecké skupiny poskytují své služby v oblasti praní špinavých peněz, nelegální migrace apod. Globalizaci, jednou z jejíž projevů je právě i expanze organizovaného zločinu, lze charakterizovat právě i jako proces rozšiřování deviantního chování a s tím spojený nárůst poptávky po nelegální produkci i službách. I z tohoto důvodu je prostor pro účinnou kontrolu poměrně malý.

V jiných případech využívá organizovaný zločin mocenského vakua a nabízí "služby", které po něm nikdo nežádal. Jde např. o výběr poplatků za "ochranu" nebo další způsoby vydírání. Nátlakem nebo dokonce násilím vstupuje do správních řízení. Vytváří nevhodné podmínky pro zahraniční pracovníky na území ČR apod. Vším tím nabourává legitimitu státu.

Spolu s rozšiřováním působnosti, jejíž vnější projevy jsou rozličné kriminální aktivity nebo na první pohled méně zřetelné podíly na světovém obchodu, se některým zločineckým skupinám daří zavádět v zájmovém prostoru i zavedené metody řízení, spojené s ingerencí do státní moci i legálního podnikání. V případech, kdy se instituce či firmy, které jsou součástí již popsaného organizovaného zločineckého prostředí, zapojují do mezinárodních obchodů, je vliv organizovaného zločinu velmi latentní, projevuje se jen velmi skrytě. Své mocenské obchodní

zájmy prosazuje skrze oficiální struktury. Může tak ovlivňovat celá odvětví světového obchodu nebo dokonce politiky.

Jakékoli skupiny organizovaného zločinu potřebují “základnu.“ Tou se nejčastěji stává země, kde má vybudované nejpevnější zázemí. Ve většině případů ruskojazyčných skupin lze konstatovat, že v místě svého vzniku mají postavení nejlepší. Na teritoriích jejich zahraničního působení jsou naopak v možnostech a metodách omezeny. Vliv i možnosti jsou determinovány především politicko-bezpečnostními a sociálně-ekonomickými charakteristikami teritoria, na kterém působí. Region, který se stává nebo by se potencionálně mohl stát terčem expanze, podrobují konkrétní skupiny organizovaného zločinu zkoumání, ve kterém se i ony samotné zaměřují na analýzu rizik, která by mohla být s expanzí a působením v konkrétním teritoriu spojena.

Pokud tedy hovoříme o situaci v ČR, je třeba upozornit na možná bezpečnostní rizika, spojená s možnostmi korumpovat místní úřady a ovlivňovat i politická rozhodnutí prostřednictvím najatých lobbistických skupin. Ostentativní dlouhodobý nezájem politické reprezentace o správné fungování bezpečnostních orgánů výrazně zvyšuje rizika úspěšného průniku ruskojazyčného organizovaného zločinu.

Ten má k dispozici instrumenty, aby v takovémto prostředí své zájmy velmi dobře prosazoval. Finanční prostředky, kterými zvláště ruské skupiny disponují, jsou z hlediska poměrů v ČR prakticky neomezené. V České republice se dostáváme do situace, kdy prakticky jakékoli politické úřední rozhodnutí má svoji cenu. Došlo k jakési “ekonomizaci“ společenských i politických vztahů.

Korupce zůstává zásadním rizikovým faktorem vzniku, rozvoje i expanze organizovaného zločinu. Podle nejnovějších poznatků ÚOOZ dokonce úředníci státní a veřejné správy nejen korupčnímu jednání podléhají, ale dokonce ho často sami iniciují. Exponenti organizovaného zločinu zároveň aktivně vyhledávali kontakty, vytvářejí korupční schémata, která následně slouží ke krytí páchané trestné činnosti.¹⁶⁴

I přesto, že byl A. Soghojan v celkovém kontextu ruskojazyčného organizovaného zločinu outsiderem, nebyly české úřady schopny jej odsoudit a adekvátním způsobem tak odpovědět na jeho násilnou trestnou činnost na území republiky. Mocnější exponenti ruskojazyčného organizovaného zločinu na sebe většinou neupozorňují zbytečným násilím a řídí se heslem: *Méně násilí, více investic*.¹⁶⁵

Představitelé organizovaného zločinu legalizují svoji činnost natolik, že se stávají součástí politických nebo obchodních elit. Kromě globalizace je tak nejvyšším stadiem modernizace organizovaného zločinu i jeho legalizace. Nezasvěceným by se dokonce mohlo zdát, že organizovaný zločin jako takový zde nehraje žádnou roli, o to více nebezpečné však tyto skupiny jsou. Je to organizovaný zločin ve svém nejvyšším vývojovém stádiu, kdy se nejedná o součet kriminálních aktivit, ale o vliv na politiku a ekonomiku, která je organizovaným zločinem modelována, zneužívána.

165 Nožina, M. cit. dílo.

Závěr

V studii jsem se pokusil o obecnou charakteristiku hrozby a vyhodnocení rizika. Tohoto cíle bylo alespoň z části dosaženo. Zvláště v obecné rovině lze v závěru potvrdit, že míra rizika poškození chráněných hodnot je ze strany organizovaného zločinu velmi vysoká. Potvrzují se tak i závěry oficiálního dokumentu Ministerstva vnitra ČR: Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2011-2014.

Z celé palety zahraničních skupin organizovaného zločinu v ČR představují ty ruskojazyčné hrozbu nejnaléhavější. S ohledem na výše popsané charakteristiky ruského a stále častěji i ukrajinského organizovaného zločinu je však velmi obtížné obecné trendy lépe konkretizovat. Právě tímto směrem by měl být zaměřen další výzkum. Jaký je skutečný vliv, moc, charakter ruského a ukrajinského organizovaného zločinu v ČR? Jaké jsou konkrétní oblasti legálních a nelegálních sfér jejich působení? Které konkrétní skupiny, obchodní společnosti nebo představitelé českého veřejného života jsou na jednotlivé kriminální struktury napojeny? Jakým konkrétním způsobem dochází k prosazování obchodních zájmu ruskojazyčných i jiných skupin organizovaného zločinu? Jakými finančními prostředky tyto skupiny disponují a jaké sumy a jakým způsobem jsou investovány? Jak velká část z těchto prostředků je investován do korupčních schémat?

Dát odpověď na tyto otázky je nesrovnatelně komplikovanější než upozornit na obecnější charakteristiky hrozby a bezesporu vysokou míru rizika. Jakkoli je tato charakteristika nezbytným předpokladem k nasměrování dalšího výzkumu, není výstupem dostatečným a není možné se s takto obecným konstatováním spokojit. Pokud totiž budeme moci přesněji charakterizovat metody a způsoby fungování ruskojazyčného organizovaného zločinu na území ČR, bude pro orgány činné v trestní řízení snadnější tyto struktury odhalovat.

Vzhledem k výše popsaným charakteristikám hrozby není možné výzkum omezovat pouze na území České republiky. Většina významnějších skupin ruskojazyčného organizovaného zločinu má své zájmy v řadě dalších států. Z hlediska ČR je tak velmi důležité sledovat minimálně vývoj v ostatních zemích EU. Zvláště v některých z nich je přítomnost ruskojazyčných kriminálních uskupení velmi zřetelná. (Velká Británie, Německo, Španělsko, Francie, atd.) V tomto ohledu mají evropští výzkumníci velmi kvalitního partnera v rozvinuté ruské kriminologii. Spolupráce v této oblasti by měla být zcela jistě dále prohlubována.

Shrnutí

S velkou mírou pravděpodobnosti lze říci, že odhalení, zatčení a především odsouzení příslušníci ruskojazyčných skupin organizovanějšího zločinu v ČR představují spíše ony popsané vývojové primitivnější struktury. Výše postavené kriminální elementy zůstávají většinou jak v zemi původu, tak v zahraničí nedotknutelní. Je samotné je obtížné nazvat pouze zločinci a struktury, které vedou, se již často nepodobají kriminálním subkulturám.

V případě popisu moderních forem organizovaného zločinu se kriminologická analýza neobejde bez analýzy politické. Ta dává velmi často odpověď i na otázky související s tématy organizovaného zločinu. Stejně tak politolog, který se zabývá analýzou politiky, je stále častěji nucen konstatovat, že se v řadě případů stává spíše kriminologem a místo souboje politických myšlenek sleduje souboje kriminálních syndikátů a fungování komplikovaných korupčních schémat. Samo toto zjištění je objektivním indikátorem vysoké míry bezpečnostního rizika, které vypovídá mnohé o charakteru popisované hrozby, před kterou nejsou plně imunní ani země s dlouhou demokratickou tradicí.

Již v první polovině 20. století zformuloval americký politolog Robert Michels “Železný zákon oligarchických tendencí“. Podle toho se každá stranická demokracie mění v stranickou oligarchii a demokraté se stávají oligarchy.¹⁶⁶ Samy původně demokratické politické strany se tak stávají zdrojem kriminálního jednání. Pravděpodobnost, že k tomuto vývoji dojde, se zvyšuje v zemích, kde je narušen princip rozdělení moci. Politická moc se stává instrumentem pro dosažení zisku. Politika přestává být soubojem idejí, ale stává se jistým druhem obchodu.

Největším rizikovým faktorem, který objektivně zvyšuje zranitelnost země před expandujícím i domácím organizovaným zločinem, je tak dnes především rizikové chování

166 Michels, R.: *Political Parties: A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy*, Free Press, New Brunswick, [1911] 1990.

politické elity země. To se nejčastěji projevuje ve formě vytváření rozličných korupčních schémat. Prvenství politiky je nahrazováno prvenstvím ekonomiky, každé správní i politické rozhodnutí má svojí cenu.

Organizovaný zločin je třeba právě z těchto důvodů charakterizovat jako největší nevojenskou hrozbu pro Českou republiku a boj s organizovaným zločinem je proto jedním z nejdůležitějších střetů současnosti. Je to totiž především organizovaný zločin a jeho vliv, který i v demokratických zemích vážně ohrožuje stabilitu a bezpečnost společnosti i státu. Je třeba velmi kriticky konstatovat, že problematice organizovaného zločinu není ve společenské diskusi věnována dostatečná pozornost. Společnost, a velmi často i její elitní složky, toto riziko podceňují. Obyvatelstvo není o těchto otázkách dostatečně informováno, a proto ani nemůže od svých politických představitelů vyžadovat odpovídající kroky.

Diskuse i snahy o zahájení nebo prohloubení demokratizace v různých státech světa, včetně Ruska a Ukrajiny, nebezpečí pramenící z fungování organizovaného zločinu často podceňují. Řada dobře míněných reforem tak při praktické realizaci zcela ztroskotává právě na tom, že tento aspekt nebyl zohledněn a nebo byly podceněny jeho schopnosti. Výjimku v tomto ohledu nepředstavuje ani střední Evropa, včetně České republiky. I zde se řada transformačních kroků nepodařila, neboť jejich realizace byla ovlivněna latentním vlivem rozličných zájmových a kriminálních skupin. Aktuální stav v řadě odvětví obchodu a politiky je tak v současnosti formován právě skupinami, které lze v řadě ohledů charakterizovat jako kriminální syndikáty.

V zemích bývalého Sovětského svazu je tento problém zvláště naléhavý, korporativní a korupční schémata, složitější rizika spojená s pokusy o jejich rozkrytí velmi zřetelná. Nejviditelnější rozdíl v charakteru fungování organizovaného zločinu v Rusku a na Ukrajině spočívá především v tom, že na Ukrajině převzal organizovaný zločin kontrolu nad velkou částí státního aparátu, který se v jeho rukou stal instrumentem k dosažení vysokých finančních zisků. S nepříliš velkou mírou nadsázky lze konstatovat, že situace na Ukrajině je v tomto ohledu do jisté míry srovnatelná se situací v České republice.

V Rusku naopak byly významnější skupiny organizovaného zločinu pohlceny státem a ten tak převzal i velkou část kriminálního trhu. Mocenské elity země považují však za nejvyšší hodnotu

silný stát. Finanční zisk je tak umožněn pouze těm kriminálním strukturám, které tuto koncepci nenarušují.

Důležitým faktorem snižování rizika je mezinárodní spolupráce bezpečnostních orgánů všech relevantních zemí. V případech silného vlivu organizovaného zločinu na tyto státní úřady je však tato spolupráce velmi problematizována a může fungovat pouze v omezenější míře. Rizika je však možné omezovat i jinými prostředky. Velmi důležitým segmentem těchto úvah je vytváření podmínek, které neumožní organizovanému zločinu nabízet své služby a produkty tak, aby bylo pro některé skupiny obyvatelstva výhodné nebo dokonce nutné tyto služby a produkty využívat.

Transparentnost v prosazování legitimních politických a ekonomických zájmů jednotlivých skupin a efektivní a dobře zajištěné fungování státních orgánů jsou naprosto nezbytnou podmínkou k dosažení tohoto cíle. V této oblasti je tak třeba přijímat legislativní kroky, jako je zákon o státní službě. Velmi důležitým faktorem omezování vlivu organizovaného zločinu na politické strany je i přijetí zákona o financování politických stran. Zcela zásadním krokem je vytvoření speciálního státního zastupitelství, určeného právě pro boj s tímto typem hrozby. Nezbytné je i posílení celostátních policejních útvarů, jejichž personální ani finanční zajištění naprosto neodpovídá míře rizika a charakteru hrozby, které mají čelit.

Kromě toho je v České republice velmi málo podporován kriminologický výzkum. Neexistuje efektivní výměna znalostí mezi kriminology a kriminalisty. Výsledkem takového stavu je kromě jiného i to, že ani specializované policejní útvary nemají k dispozici znalosti o fungování a charakteru cizojazyčných skupin organizovaného zločinu. Česká kriminologie nemá naopak dostatek poznatků pro detailnější výzkum fungování organizovaného zločinu na území ČR.

V situaci, kdy i oficiální zpráva českého ministerstva vnitra označuje organizovaný zločin jako nejnaléhavější nevojenskou hrozbu současnosti, je takový stav zcela neuspokojivý. Stát by s pravděpodobností hraničící s jistotou ušetřil gigantické finanční prostředky, kdyby byly prosazeny výše vyjmenované kroky. Zájem politické reprezentace o provedení těchto úprav je však limitován jejími skutečnými finančními zájmy, určenými především průnikem elementů organizované kriminality do politiky samotné.

V současném světě existuje celá řada hrozeb a s tím souvisejících rizik. Tato studie byla věnována jen několika podstatným segmentům jedné velmi naléhavé hrozby. Je však zároveň třeba upozornit, že určitá míra rizika je spojena s jakoukoli lidskou činností. Minimalizovat rizika na nulu by bylo možné pouze v podmínkách totalitního, zcela izolovaného státu, jehož existence je pouze teoretickým a veskrze nevhodným konceptem. Riziko je třeba snižovat cílenými promyšlenými kroky, založenými na detailní analýze problému. Plošné zásahy, omezující celé skupiny obyvatelstva, jsou zcela neefektivní, postihují v drtivé své většině zcela spořádané občany a v řadě případů se oni sami stávají kriminogenním faktorem.

Summary

Pojman, Petr: RUSSIAN AND UKRAINIAN ORGANISED CRIME. Threats and risks for the Czech Republic in the context of globalisation of organised crime

It is highly probable that those members of Russian-speaking organised crime groups in the Czech Republic who have been exposed, arrested and, mainly, convicted represent the more primitive end of the evolutionary spectrum. The higher-ranking criminal elements tend to remain untouchable both in their country of origin and abroad. These people cannot merely be called criminals and the structures which they head often bear no resemblance to criminal subcultures.

When attempting to describe modern forms of organised crime, criminological analysis must be accompanied by political analysis. The latter very frequently also provides answers to questions relating to the topic of organised crime. In the same way, political scientists involved in political analysis often find themselves driven to become criminologists and, instead of the clashes of political thought, they are studying the struggle between criminal syndicates and the workings of complicated corruption networks. This discovery in itself is an objective indication of a high degree of security risk which reflects much of the nature of this threat to which not even countries with a long tradition of democracy are fully immune.

As long ago as the early 20th century, American political scientist, Robert Michels, formulated his “Iron Law of Oligarchy”. According to this Law, every multiparty democracy evolves into party-based oligarchy and democrats become oligarchs.¹⁶⁷ Formerly democratic parties themselves thereby become a source of criminal behaviour. The probability that this in fact happening is higher in countries where the principle of division of power is disrupted. Political power becomes an instrument for achieving profit. Politics ceases to be based on ideals but becomes a certain type of business.

167 Michels, R.: *Political Parties: A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy*, Free Press, New Brunswick, [1911] 1990.

The greatest risk factor objectively increasing the vulnerability of a country to expanding and domestic organised crime today is irresponsible behaviour of the political elite of that country. This frequently manifests itself in the creation of various corruption networks. The supremacy of politics is replaced by supremacy of economics, and so each administrative and political decision carries a price.

Organised crime should therefore be described as the greatest non-military threat for the Czech Republic and the fight against organised crime is, therefore, one of the most important conflicts of the present day. It is primarily organised crime and its influence that seriously threatens the stability and security both of society and the state, even in a democratic country. It should be pointed out that not enough attention is paid to the matter of organised crime. Society and, all too often, also its elite, underrate this problem. The population is not sufficiently informed of this situation and therefore cannot demand that their political representatives take adequate steps against it.

Discussions and efforts towards launching or deepening democratisation in various countries around the world, including Russia and Ukraine, frequently underestimate the danger rooted in the existence of organised crime. So many well-intended reforms in practice founder either because they failed to take this aspect into account or that its capabilities have been underestimated. Central Europe, including the Czech Republic, is no exception in this respect. Here too, a range of transformation measures were unsuccessful, since their execution was affected by latent influence of various interest and criminal groups. The current situation in several branches of commerce and politics is actually dictated by groups, which could be for various reasons described as criminal syndicates.

In former Soviet states, this problem is particularly acute; corporate and corruption networks, the compound risks involved with attempts of exposing them are all too evident. The most visible difference in the nature of functioning of organised crime in Russia and Ukraine lie primarily in the fact that in Ukraine, organised crime has taken control of a large section of the state apparatus which, in its hands, has become an instrument for achieving high financial profit. It would not be too much of an overstatement to say that the situation in Ukraine is to a certain extent comparable to that in the Czech Republic.

On the other hand, in Russia, significant groups of organised crime have been swallowed up by the state, which in turn has taken over a large segment of the criminal marketplace. The power elite of the country consider a strong state to be the greatest imperative. Financial profit is therefore allowed only for those criminal networks which are not at odds with this concept.

An important factor in reducing risk is international cooperation between the security services of all countries involves. However, if organised crime has a strong influence on these state authorities, such cooperation becomes very problematic and is able to function only to a rather limited degree. The risks may be limited also by other means. A very important element in such considerations is to create conditions which would make it impossible for organised crime to offer its services and products in such a way that it is beneficial or even essential for certain groups of the population to use such services. Transparency in promoting the legitimate political and economic interests of various groups and effective and well-organised functioning of state authorities are an essential condition for achieving this goal. Legislative measures such as the Civil Service Act must be adopted in this area. One very important factor for limiting the influence of organised crime within political parties is passing an act on the financing of political parties. A fundamental step is the creation of a special state prosecution service aimed directly at combating this type of threat. It is also essential to buttress state police units whose personnel and financial assets currently are absolutely inadequate to the level and nature of the threat which they are meant to fight.

Apart from this, criminological research is exceedingly underfunded here in the Czech Republic. Effective exchange of knowledge between criminologists and the police is non-existent. The result of this situation is, among other things, that not even specialised police units have information on the workings and nature of foreign organised crime groups at their disposal. Conversely, Czech criminology does not have sufficient knowledge for more detailed research of the workings of organised crime in the territory of the Czech Republic.

In a situation where even the official administration of the Czech Ministry of the Interior identifies organised crime as the most acute non-military threat of the present day, such a situation is completely unacceptable. Almost certainly, it would mean massive savings for the state if the measures mentioned above were to be adopted. The interest of the political representation in taking such steps is, however, limited by their real financial interests, determined mainly due to infiltration of criminal elements into politics itself.

In today's world, there exists a whole range of threats and related risks. This study was aimed only at a few fundamental segments of one very acute threat. It should also be pointed out that a certain amount of risk comes with any type of human activity. Minimising the risks to zero would only be possible in a totalitarian and fully isolated state whose existence is merely a theoretical and utterly undesirable concept. The risk must be reduced through well-directed, well-thought out steps based on detailed analysis of the issue. All-encompassing intervention, limiting whole sections of the population are wholly ineffective, mostly hitting completely upstanding citizens and in many cases causing these very citizens to become a criminogenic factor.

Translated by: Presto

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY:

Knižní publikace:

čes.:

- Appelbaum, A.: GULAG, historie. Plzeň 2004.
Druláková, R., Drulák, P.: Tvorba a analýza zahraniční politiky. Praha 2007.
Galeotti, M.: Čas úzkosti. Praha 1998.
Glenny, M.: McMafie. Praha 2008.
Chlebnikov, P.: Kmotr z Kremlu – Boris Berezovskij. Praha 2003.
Kuchta, J., Válková H., a kol.: Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vyd., Praha C. H. Beck, 2005.
Kupka, P., Šmíd, T.: Český organizovaný zločin. Brno, 2011
Nožina, M.: Mezinárodní Organizovaný zločin v České republice. Praha: Themis, 2003.
Ochrana, F.: Metodologie vědy Úvod do problému. Praha: Karolinum 2010.
Roth, J.: Gangsteři z Východu., Praha 2007.
Scheinost, M. a kol.: Výzkum cizích státních příslušníků v českých věznicích. Praha: IKSP 2004.
Scheinost, M.: Český organizovaný zločin v mezinárodním kontextu. Praha: IKSP 2011.
Solženicin, A.: Souostrov Gulag, sv. II., Praha 1990.
Šámal, Z.: Ruské mafie. Praha 2000.
Šmíd, T.: Organizovaný zločin v Ruské federaci. Brno 2009.
Taubman, M.: Chruščov – člověk a jeho doba, Praha, 2005.
Tomášek J.: Úvod do kriminologie. Praha 2010.
Zeman, P.: Hrozba a riziko, s.85-96, Brno 2002. In: Zeman, P.(ed.): Česká bezpečnostní terminologie.

rus.:

- Абрамкин, В.Ф., a kol., Уголовная Россия – тюрьмы и лагеря, sv. I. Moskva, 1993.
Вышенков, Е., Крыша, Sankt-Petěrburg, 2011.
Гилинский, Я., Коррупция: теория и российская реальность, Глобализация, девиантность, социальный контроль, сборник статей, St. Petěrburg 2009.
Гилинский, Я.И., Конструирование девиантности, Sankt-Petěrburg 2011.
Гилинский, Я.И., Криминология. Теория, история, эмпирическая база, социальный контроль, St. Petěrburg 2009.
Гилинский Я., Глобализация и девиантность, St. Petěrburg, 2006.
Жигулин, А., Черные камни, Moskva 1996.
Карышев, В., Русская мафия 1988-2009, Moskva 2009.
Лунеев В. В. - Преступность XX века, Волтерс Клувер, Moskva 2005.

ang.:

- Antonov-Ovseenko, A., The Time of Stalin. New York, 1980.
Gilinskij J., Organized Crime and the Financial Crisis Recent Trends in the Baltic Sea Region, ed. Kegö W., Institute for Security and Development Policy 2011
Gilinskij, J., Crime and deviance: stare from Russia, Center of Deviantology, 2000.
The Globalization of Crime, A Transnational Organized Crime Threat Assessment, UNODC, 2010.

Kegö, W., a kol., Russian Speaking Organized Crime Groups in the EU, Institute for Security and Development Policy, Stockholm, 2011.
Michels, R., Political Parties: A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy, Free Press, New Brunswick, [1911] 1990.
Shalamov. V. Kolyma Tales, Londýn 1994.
Vares. F., The Russian Mafia, Oxford, 2001.

Periodika:

čes.:

LN, 17.9.10, Ruský kmoťr ůije. O smrti mafíána lhali, chtĕli zabránit dalšímu útoku. www.lidovky.cz
Nĕmec, M., Ruskojazyčný organizovaný zločin v Āeské republice(jeho organizační struktura a trestná Āinnost), Policista, Āerven 2008,
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/2003/casopisy/pol/0409/rusko_info.html.
Soukup, O., HN, 19.2.13, Právník Sergej Magnitskij se soudu nevyhne ani po smrti,
http://ihned.cz/c3-59347970-000000_d-pravnik-sergej-magnitskij-se-soudu-nevyhne-ani-po-smrti.

rus.:

Антонов, К., Красников, Н., Комсомольская правда, 12.4.07, Бывший уголовник, а ныне бизнесмен Леонид Билунов: Я стоял у истоков разграбления России,
<http://kp.ru/daily/23868.7/64393/>.
Боярович, Е., Капкан для "анторитета", Милиция, журнал МВД РБ, No4(34), 2011.
Вершов, Ю., Росбалт, 19.07.10, "Вора в законе" Ониани приговорили к 10 годам строгого режима,... www.aferizm.ru/stati/crime/st_k_oniani.htm.
Давиденко, Б., Forbes magazine, 5.12.11, Донецкий клан,
www.forbes.ua/magazine/forbes/1332856-doneckij-klan.
Джамаль, О., Лаша, Таро, Аслан и другие "ребята", Вечерний Тбилиси, 30.01.10. — No7 (18236), dostupné on-line na: <http://www.vechernitbilisi.net/item.asp?id=120>.
Джемаль О., Царь-дедушка Хасан, Русский Newsweek", 16.11.2009, dostupné on-line na: http://www.compromat.ru/page_28520.htm.
Джемаль, О., У российского криминалитета появился крестный отец. Он годами выстраивал вертикаль власти Русский Newsweek", 16.11.09, http://www.compromat.ru/page_28520.htm.
Латушек, Рольф Х., Die Welt, 26.1.09, Как исчезает газ,
www.inopressa.ru/article/26Jan2009/welt/gas2.html.
Латынина, Ю., Первая спецоперация эпохи Дмитрия Медведева, Зачем арестовали Могилевича, 28.01.08, dostupné on-line na: www.novayagazeta.ru/data/2008/06/00.html.
Лилин, Н., L'Espresso 7.12.09, Последний крестный отец Москвы,
www.inopressa.ru/article/07Dec2009/espressoedit/ivankov.html.
Медведев, Р., Секретный Андропов, ежемесячник Совершенно секретно, No.8/113,
<http://www.sovsekretno.ru/articles/id/222/>.
Новая газета, 2001, 17-19.9., citace dle: Ильин, О.С., Некоторые аспекты состояния организованн преступност в политической сфере жизни общества, Организованный терроризм и организованная преступность, Ed. Долгова, А.И. - Moskva, Рос. криминолог. Асоц., 2002.

Попова, Н., Московский комсомолец, 25.10.05, 15 лиц дона Симеона,
www.compromat.ru/page_9971.htm.
Резник, И., Оверченко, М., Ведомости, 26.12.06, ФБР проверяет Rosukrenergo на связь с
Семеном Могилевичем, www.compromat.ru/page_19931.htm.
Цыганов, А., Коммерсант, 24.08.07, Рейдер Тамбовское ОПС,
www.compromat.ru/page_21303.htm.
Шнуренко, И., Деловой Петербург, 26.8.09, Яков Гишинский: "Милиция — это
организованная преступная группировка"
www.dp.ru/a/2009/08/06/JAkov_Gilinskij_Milicija/.

ang.:

Financial Times, 1.11.96., cit. dle: Chlebnikov, P.: Kmotr z Kremlu – Boris Berezovskij, Praha
2003.

Internetové zdroje:

čes.:

ČTK, 20.10.11, Nová ruská droga krokodýl se smrtícím účinkem, www.denik.cz/ze_sveta/nova-ruska-droga-krokodyl-se-smrticim-20111020.html.
ČTK, 28.11.12, Už čtyři svědci kauzy Magnitskij "náhle umřeli",
http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/rusko-a-okoli/uz-ctyri-svedci-kauzy-magnitskij-nahle-umreli_253691.html.
Interpol, http://www.interpol.int/Wanted-Persons/%28wanted_id%29/1993-31998, nahlíženo
25.2.2013.
Novinky 20.8.12, Na jihu Ruska soudí brutální gang za masovou vraždu a další zločiny,
www.novinky.cz/zahranicni/evropa/276500-na-jihu-ruska-soudi-brutalni-gang-za-masovou-vrazdu-a-dalsi-zlociny.html.
PETROL magazin, 03/2002, 31.5.2002, Případy lehkých topných olejů stále pokračují, nahlíženo,
<http://old.petrol.cz/noviny/clanek.asp?id=2650>.
Třeček, Č., Zelený, P., iDNES.cz, 17.11.11, Policie varuje před novou drogou Krokodýl, experti
mluví o bublině, http://zpravy.idnes.cz/diskuse.aspx?iddiskuse=A111115_165020_krimi_cen_

rus.:

Андреев, Р., В кризис.ру, 17.1.13, Криминальная Россия потеряла легендарного Деда Хасана,
www.vkrizis.ru/news.php?news=4235&type=rus&rub=soc_
Вершов, Ю., Росбалт, 19.07.10, www.aferizm.ru/stati/crime/st_k_oniani.htm.
Гондусов, В., РУСПРЕС, 5.10.09, Вор в загоне. Дедушка Хасан мстит за Япончика,
www.rospress.com/crime/5248/.
ИЗВЕСТИЯ 16.1.13, Оперативники считают, что за убийством патриарха криминального мира
стоят его давние враги, <http://izvestia.ru/news/543062>.
ИТАР ТАСС 24.7.12, За 3 года со дня запрета игорного бизнеса в России изъято полмиллиона
игровых, автоматов, www.itar-tass.com/c9/479494.html.
Корреспондент.net, 6.1.09, Европа заявляет о масштабных сокращениях транспорта газа из
РФ, <http://korrespondent.net/business/701704-evropa-zayavlyaet-o-masshtabnyh-sokrashcheniyah-transporta-gaza-iz-rf>

Пенчук, Б., фонд «Антикоррупция», Донецкая мафия, <http://dony07.narod.ru/>, nahlíženo 1.9.12.

Преступления ОПГ Ключева, <http://russian-untouchables.com/rus/group-crimes/>, nahlíženo, 20.2.2013.

РИА, 13.10.11, Российский телеведущий Михаил Леонтьев: Арест Тимошенко инициировала «банда Фирташа» www.nr2.ru/moskow/353050.html.

Солнцевская ОПГ-2, http://www.compromat.ru/page_24507.htm, nahlíženo 11.4.12.

Сращивание организованной преступности с российской властью, <http://cdn.russian-untouchables.com/rus/criminal-enterprise/>, nahlíženo 20.2.13.

Украина криминальная, 30.11.10, Чехия пожаловалась на украинско-чешскую мафию и бездействие МВД http://cripo.com.ua/?sect_id=10&aid=105109.

Украина криминальная, 09.01.11, Чехия наивно требует от украинских властей разогнать «визовую мафию» http://cripo.com.ua/?sect_id=10&aid=107266.

Чехия сегодня, 18.05.11, Странное соседство, <http://www.czechtoday.eu/obschestvo/strannoe-sosedstvo.html>.

Ярыгин В.Г, Организованная экономическая преступность в период перехода Украины в рыночной экономики, 12.7.12, http://www.auditkom.ru/organizovannaja_yekonomicheskaja_prestupnost_v_period-6.html.

RS, Наркотик «крокодил» - что это? <http://www.russlav.ru/narkotik/narkotik-krokodil.html>, nahlíženo 26.2.2013.

UBR, Дмитрий Васильевич Фирташ, www.bp.ubr.ua/profile/firtash-dmitrii-vasilevich, nahlíženo 19.2.13.

Lenta.ru, 14.2.08, RosUkrEnergo продолжит продавать среднеазиатский газ в Европу, www.lenta.ru/news/2008/02/14/gazprom/.

Lenta.ru, 16.10.12. Укрытие в Альпах, www.lenta.ru/articles/2012/10/16/goaway/.

Lenta.ru, 22.4.09, В Австрии и Чехии обезвредили "армянскую мафию", www.lenta.ru/news/2009/04/22/armmafia/

Lenta.ru, Ахметов, Ринат, <http://lenta.ru/lib/14160080/>, nahlíženo 20.2.13.

Lenta.ru, Вячеслав Иванов, www.lenta.ru/lib/14160574/, nahlíženo 17.9.12.

Lenta.ru, Аслан Усоян, www.lenta.ru/lib/14199420/, nahlíženo 11.4.2011.

Lenta.ru, Янукович, Виктор, <http://lenta.ru/lib/14159876/>, nahlíženo 20.2.13

Lenta.ru, 13.12.12, Суд Нью-Йорка избавил Тимошенко от многомиллионного иска, www.lenta.ru/news/2012/12/13/win/.

ang.:

Burton, F., Burges, D., Russian Organized Crime, Stratfor, 14.11.07
www.stratfor.com/weekly/russian_organized_crime.

Kupchinsky, R., The Strange Ties between Semion Mogilevich and Vladimir Putin, Euroasia Daily Monitor, Volume: Issue: 57, March 25, 2009,
[http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=34753](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=34753).

Referáty z odborných konferencí:

čes.:

Smith, L., M., Sociologický ústav AV ČR, Seminář: Co víme a nevíme o korupci v ČR, TIC, ČKS, 18.12.12.

Cejp, M., IKSP, Seminář: Co víme a nevíme o korupci v ČR, TIC, ČKS, Praha, 18.12.12.

rus.:

Гишинский Я., Чудеса организованной преступности в современной России, Тезисы участников XXIV, Международной Балтийской криминологической конференции: Преступление и наказание в современном мире, St. Petěrburg, РГПУ им. А.И. Герцена, 24-26.6.11, Dostupné on-line: <http://crimpravo.ru/blog/1101.html>.

Ильин О.С., 2002, Некоторые аспекты состояния организованной преступности в политической сфере жизни общества // Организованный терроризм и организованная преступность. Ed. Долгова, А.И. - Moskva, Рос. криминолог. Асоц., 2002.

Корж, В., П., Криминологический анализ организованной преступной деятельности в сфере экономики Украины, Материалы международной научно-практической конференции, Проблемы противодействия преступности в современных условиях, 16-17. 10. 03 Часть I.- Ufa: РИО БашГУ, 2003. - 280с., Dostupné on-line: <http://kalinovsky-k.narod.ru/b/ufa20034/39.htm>, nahlíženo 17.9.12.

Петренко В.Г., Безопасность оперативных подразделений, осуществляющих борьбу с организованной преступностью: теоретико-методологический аспект // Организованный терроризм и организованная преступность, Ed. Долгова, А.И. - Moskva, Рос. криминолог. Асоц., 2002.

Media:

čes.:

Brífink Pavla Varvařovského, ČT 24, 11. 9. 12, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/195535-varvarovsky-zada-brusel-o-posouzeni-systemu-registrace-cizincu/>.

ČT24, 9.5.12, Majiteli zahradnictví zapálili skleník, www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/123488-majiteli-zahradnictvi-zapalili-sklenik/.

ČT24, 26.4.12, Soud znovu osvobodil údajného "vora v zákoně" Soghojana, www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/173739-soud-znovu-osvobodil-udajneho-vora-v-zakone-soghojana/.

ČTK, 28.11.12, Už čtyři svědci kauzy Magnitskij "náhle umřeli", http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/rusko-a-okoli/uz-ctyri-svedci-kauzy-magnitskij-nahle-umreli_253691.html.

IDNES, 21.6.10, Soud řeší mafiánskou vraždu, mezi obžalovanými je i „vor v zákoně“, http://zpravy.idnes.cz/soud-resi-mafianskou-vrazdu-mezi-obzalovanymi-je-i-vor-v-zakone-pwz-/krimi.aspx?c=A100621_123324_krimi_js.

Novinky 20.8.12, Na jihu Ruska soudí brutální gang za masovou vraždu a další zločiny, www.novinky.cz/zahranicni/evropa/276500-na-jihu-ruska-soudi-brutalni-gang-za-masovou-vrazdu-a-dalsi-zlociny.html.

rus.:

- BBC, 14.12.12, Обама подписал "закон Магнитского", www.bbc.co.uk/russian/international/2012/12/121212_obama_signed_magnitsky_law.shtml.
- Буковским, В., RFE, 01.01.12. Поколение Фэйсбука против КГБ: разговор с Владимиром Буковским, www.svobodanews.ru/content/transcript/24438276.html.
- NEWSru, 17.1.2013, В Москве на выходе из ресторана расстрелян "король русской мафии" Аслан Усоян, www.newsru.com/crime/16jan2013/shotdedhasanmsk.html.
- Smotri.com, В Англии скончался Александр Перепеличный, www.smotri.com/video/view/?id=v2321950f5fa nahlíženo 20.2.13
- TV RAIN 28.11.12, Загадочная смерть свидетеля по делу, Магнитского, http://tvrain.ru/articles/zagadochnaja_smert_svidetelja_po_delu_magnitskogo_vyzval_politsejskih_i_umer_u_nih_na_glazah-333494/
- TV RAIN 28.11.2012, смерть свидетеля по делу Магнитского, <http://youtu.be/i0U7hMqOqBs>.
- TV ВЕСТИ, 02.12.12, Хабаров, А., Жизнь и смерть русского Лондона, www.vesti.ru/doc.html?i.d=973806.
- TV ВЕСТИ, 22.11.10 Власть в станице Куцевской была в руках бандитов, ВЕСТИ, Николай Долгачёв, <http://www.vesti.ru/doc.html?id=408526>.
- TV ВЕСТИ, 22.11.10, Долгачёв, Н., Власть в станице Куцевской была в руках бандитов, www.vesti.ru/doc.html?id=408526.
- VmesteMir, 21.11.10, Банда в станице Куцевской. Эфир, <http://youtu.be/YmHLTWS0DoM>.
- Коммерсантъ, 21.12.12, Госдума приняла "анти-магнитский" закон, www.kommersant.ru/doc/2095121.
- НТВ, 28.11.12, В МВД опровергли связь бизнесмена с делом Магнитского, <http://youtu.be/Ahwe9WBQuI0>.
- НТВ, 16.01.13, Короля воровского мира убили в неофициальной резиденции, www.ntv.ru/novosti/431898/.
- Телеканал РЕН-ТВ, 19.09.10, <http://l.stepashka.com/index.php?showtopic=361494>.

Filmové dokumenty:

rus.:

- Ахметов, Янукович, кто они? Донецкая мафия у власти.flv, 1/3, <http://youtu.be/OyKuJsLn1rM>, nahlíženo 20.2.13.
- Братва рвётся к власти - Янукович, <http://youtu.be/vq6lgiqug8M>, nahlíženo 20.2.13.
- Донецкая мафия у власти. Воры в законе 1/3, <http://youtu.be/KikmpJNM1SM>, nahlíženo 20.2.13.
- ОтМОРОЗки Банда Морозова. RenTv).avi, Ren TV, <http://youtu.be/KvEdmkXPfAY>, nahlíženo 3.8.12.
- Телеканал РЕН-ТВ, 19.09.10, <http://l.stepashka.com/index.php?showtopic=361494>.
- Янукович - двойная ходка, <http://youtu.be/E9WisdGTuKY>, nahlíženo 1.10.12.
- Япончик. История Крестного отца, TV Совершенно секретно, 2009, http://youtu.be/37qKUXma_g, nahlíženo ,17.9.12.
- Russian Untouchables 1. Артем Кузнецов. (Каста Неприкасаемых).flv, <http://youtu.be/EcnGjRmqCOw>, nahlíženo 20.2.13

ang.:

Thieves by Law, documentary by Alexander Gentelev, 2010

Gas and Mafia in Ukraine || TVi Channel , ТОВ "Телерадіокомпанія" ТелеРадіоСвіт" 2011,
<http://youtu.be/qR2TOawV8oI>, nahlíženo, 17.9.12.

Jiné:

Rozhovor autora bývalým příslušníkem milice Andrejem Blinushovem 11.12.2010.

Rozhovor Marka Dluhoše s šéfem jednoho z místních oddělení milice v Kyjevě (Ukrajina) v srpnu 2011.

Oficiální dokumenty:

Zpráva o činnosti ÚOOZ za rok 2008.

Výroční zpráva BIS za r. 2011.

Výroční zpráva BIS za rok 2009.

Zpráva o činnosti ÚOOZ za rok 2011.

Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2011-2014, MV ČR.

NPC SKPV PČR, 14.11.11, "KROKODIL" nebezpečná droga z Ruska,

www.policie.cz/clanek/krokodil-nebezpecna-droga-z-ruska.aspx

Ruský a ukrajinský organizovaný zločin
Hrozby a rizika pro ČR v kontextu globalizace organizovaného zločinu

Autor: Petr Pojman
Vydavatel: Institut pro kriminologii a sociální prevenci
Nám. 14. října 12, Praha 5
Určeno: Pro odbornou veřejnost
Tiskárna: Vydavatelství KUFR s.r.o.
Naskové 3, Praha 5
Do tisku: březen 2013
Edice: Studie
Vydání: první
Náklad: 180 ks

www.kriminologie.cz

ISBN 978-80-7338-129-5